

Patricia Sánchez Martínez Periodista

■ Propuesta para un método de análisis del pluralismo en los medios audiovisuales

El pluralismo, como dice la autora del estudio, ya no es objeto de polémica, pero sí lo es la forma de llevarlo a cabo. Este es un tema que sin duda preocupa al Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) y por ello ha encargado el estudio que publicamos en estas páginas y que ha de servir como punto de partida para un control efectivo del pluralismo en los medios de comunicación audiovisuales.

■ Proposition pour une méthode d'analyse du pluralisme dans les médias audiovisuels

Ce n'est plus, comme l'indique l'auteur de l'étude, le pluralisme qui fait l'objet d'une polémique, mais la façon de le mener à terme. C'est un sujet qui préoccupe sans aucun doute le Conseil de l'Audiovisuel de Catalogne (CAC) et c'est pour cette raison qu'il a demandé l'étude que nous publions dans ces pages et qui doit servir de point de départ au contrôle effectif du pluralisme dans les moyens de communication audiovisuels.

■ A proposed method for analysing impartiality in the audio-visual media

As the author of this study states, although impartiality itself is not now a controversial subject, the method of implementing it remains one. As this matter is obviously of great concern to the CAC, it has commissioned the report published here, which should serve as a starting point for the effective monitoring of impartiality in the audio-visual media.

Proposta per a un mètode d'anàlisi del pluralisme als mitjans audiovisuals

1 Introducció

1.1 El pluralisme des d'un punt de vista ètic

El pluralisme en si mateix no és avui en dia objecte de polèmica; el que sí que ho és, és la manera de portar-lo a terme, la via que cal seguir perquè hi hagi unes relacions socials harmòniques. Tothom considera que els mitjans de comunicació han de ser equilibrats, però el que sembla més difícil és determinar com poden contribuir que hi hagi més justícia: quins han de ser els beneficiaris dels béns que reparteixen els mitjans, i de quina manera s'ha de fer aquest repartiment. A més, a les societats democràtiques es produeix el debat de si cal atorgar tractaments desiguals que compensin les diferències generades prèviament, cosa que s'anomena «discriminació positiva».

En l'àmbit anglosaxó sovint es parla de «Fairness», que es pot traduir com «imparcialitat», és a dir, posar l'èmfasi en l'equilibri de tractament de persones i temes que ja tenien un espai als mitjans de comunicació, però s'han dedicat menys esforços a valorar si els mitjans atribueixen a tots els sectors socials els espais i els tractaments que els haurien de pertocar.

Al llarg de la història del pensament polític, el tema de la justícia ha estat tractat de diferents maneres pels autors, que han pres punts de vista oposats segons, entre altres coses, el context històric en què s'ha desenvolupat la seva vida. Des d'Aristòtil, que va plantejar com a màxima que els casos iguals haurien de ser tractats de la mateixa manera, fins als socialistes, amb un sentit de la justícia entesa com el repartiment de tot en funció de les necessitats de cadascú, passant pels purament liberals, que defensen una idea de la justícia basada en un tractament igualitari que prescindeixi de les situacions relatives que individus i grups ocupen en la societat, la idea de justícia ha estat un tema recurrent dels pensadors.

Fent el repàs per les diferents posicions davant la concepció d'equanimitat, es pot concloure que hi ha principalment dues perspectives: D'una banda, la liberal, que proposa no excloure ningú del seu dret a la participació, i reflectir les idees i els actes de totes les forces socials en proporció a les seves quotes de poder, amb la consideració que, per tal que els mitjans tinguin llibertat i puguin contribuir a una societat justa, no han de tenir limitacions (*laissez faire*). De l'altra, els que creuen en la necessitat de reduir el poder simbòlic de les forces actualment dominants, i donar a tots l'oportunitat d'entrar en l'arena simbòlica per poder competir realment en igualtat de condicions. El teòric que més influència ha tingut, en aquest sentit els darrers anys, ha estat John Rawls, amb la seva obra *A Theory of Justice*, que exposa una teoria encara vigent i que ha donat pas a nombroses reflexions d'autors des de totes les posicions ideològiques possibles.

L'objectiu de Rawls és establir una concepció pública que pugui ser assumida per tots els individus d'una col·lectivitat, independentment de quines siguin les concepcions privades de caràcter moral. Per això parteix d'una consideració dels individus com a éssers racionals, lliures i iguals. Segons Rawls, la Justícia ha d'estar per damunt del bé, i s'ha d'establir una perspectiva de neutralitat entre les diferents concepcions del bé.

Per arribar a un nou «contracte social», Rawls aporta la idea del «vel d'ignorància», que no és més que un experiment mental: es demana quins serien els principis escollits per uns individus racionals capaços d'adoptar el punt de vista de la justícia pública, si aquests no coneguessin quines havien de ser-ne les condicions personals ni socials futures. La seva perspectiva del liberalisme és que a les democràcies contemporànies, aquesta idea ha de basar-se més en un criteri d'imparcialitat i d'equitat que de «bondat». A partir del «vel d'ignorància» i de l'establiment de diferents tipus de «béns primaris» (aquells que suposen una sèrie de condicions bàsiques per al desenvolupament dels plans de vida individuals), Rawls formula uns principis: principi de llibertat (tota persona té dret a un sistema de llibertats

bàsiques iguals, compatible amb un sistema similar de llibertats per a tots), principi de la diferència (les desigualtats socioeconòmiques han d'estar ordenades de manera que estiguin adreçades al major benefici dels més desavantatjats), i principi de distribució equitativa de les oportunitats (les desigualtats han d'existir sota les condicions d'una equitativa igualtat d'oportunitats). Per tant, l'autor entén els principis de la justícia com el producte d'un acord a què arriben individus amb diferents concepcions morals, les conclusions del qual seran vàlides per a tots quan hi hagi unes condicions racionals d'imparcialitat. La conclusió pràctica és que els drets i les llibertats dels individus no poden ser posats en dubte, ni la introducció de les polítiques distributives com a un criteri normatiu.

És una perspectiva que combina el principi prioritari d'autonomia personal amb l'establiment de mecanismes de solidaritat social, perquè afirma que s'han de mantenir les premisses normatives basades en l'autonomia, el pluralisme, la igualtat i la llibertat. En resum, el que diu Rawls és que el tracte igualitari és la condició per a la imparcialitat.

Aplicat a la comunicació, el «vel d'ignorància» implica que s'ha de demanar als periodistes que actuïn rectament, donant les mateixes oportunitats a tots, independentment del seu poder o la seva capacitat d'influència.

En el mateix sentit, Christians, Rotzoll i Fackler, en el seu llibre *Media Ethics: Cases and Moral Reasoning*, consideren que els mitjans de comunicació tenen l'obligació d'assegurar la cobertura de temes oblidats i de donar més accés a gent de la qual es parla menys. Afegeixen que les noves tecnologies creen la il·lusió que s'homogeneïtzin les possibilitats d'accés i que tothom pot esdevenir tant emissor com receptor de missatges, però l'evolució socioeconòmica de les societats postindustrials sembla demostrar que aquest accés és limitat, a causa de la concentració mediàtica i de les pressions polítiques i econòmiques. Per això, la seva conclusió és en certa mesura pessimista quan diuen que mentre no hi hagi un capgirament radical del sistema, els periodistes tenen la missió de restablir un cert equilibri.

Això significa el reconeixement explícit

del que els estudiosos de la comunicació anomenen «efectes cognitius de la comunicació de masses», és a dir, el conjunt de les conseqüències de l'acció comunicativa, de caràcter públic i institucional, que tenen incidència en les formes de coneixement quotidià que condicionen la manera amb què els individus perceben i organitzen el seu entorn més immediat, i l'orientació de la seva atenció cap a determinats temes. Com afirmen Frazier i Graziano a *Moral and the news*, «les notícies tenen una funció essencial per a l'orientació dels individus i la societat cap al seu món i la seva realitat determinant ajustos que permetin la integració social dels individus i la permanència de la societat».

Alguns dels efectes resultants de la capacitat simbòlica dels mitjans de comunicació per estructurar l'opinió pública com l'*Agenda-Setting*, la tematització, el *Knowledge Gap* (com el distanciament dels coneixements entre els diversos sectors socioeconòmics, que afectarà els graus de comprensió de l'entorn) i les conseqüències que té sobre els individus la producció de les notícies com a construcció social de la realitat fan que resulti complicat saber si un determinat plantejament juga a favor o en contra d'una determinada causa/idea.

El que resulta evident és que el principi de pluralisme s'ha d'harmonitzar amb el de responsabilitat, és a dir, amb la voluntat del periodista de ser just. Els mitjans de comunicació han de guanyar-se la credibilitat acomplint disciplinadament les normes que garanteixen l'objectivitat, i contribuint que determinades causes socials s'obrin camí, però és cert que aquest plantejament comporta la introducció en un determinat sentit d'apreciacions subjectives, tant en la selecció temàtica com en el tractament de les informacions, que no sempre és possible a causa d'una sèrie de limitacions amb què es troben en la seva tasca diària. Per exemple, el temps i l'espai limitats, i també les rutines productives, dificulten que es puguin introduir tots els punts de vista en una peça informativa, o en un programa, però l'actitud dels responsables de les emissions es pot reflectir en la voluntat de fer que apareguin en un període de temps raonable.

Equilibri informatiu

D'altra banda, l'equilibri informatiu és, des del punt de vista de la moral individual de l'informador, un valor difícilment renunciable que ha d'estar basat en la contextualització i l'aprofundiment en la informació, i en la valoració neutral dels temes d'actualitat. Per la qual cosa, sembla que a la pràctica, la imparcialitat és, com ja hem dit, més una qüestió d'actituds per part de cada periodista o dels responsables de les emissions, que de normes o, com a mínim, una qüestió de normes consensuades entre les diferents parts implicades: periodistes i mitjans de comunicació, polítics i representants de la societat.

La imparcialitat és una obligació dels mitjans de comunicació públics, principalment, que com a servei públic, tenen la responsabilitat de ser un reflex de la realitat i d'assegurar una informació lliure, neutral i plural, com també l'accés als grups socials i als ciutadans en pla d'igualtat. No obstant això, en el cas dels audiovisuals, els privats tenen la mateixa responsabilitat tant per la seva capacitat de penetració en la societat de masses, que fa que puguin reforçar o limitar determinades conductes socials, com pel fet que les concessions les fan els organismes públics. A més, per als mitjans de comunicació privats la voluntat d'equitat es converteix també en un valor de mercat, perquè un mitjà que sembla imparcial és més creïble, i la credibilitat és un valor apreciat en l'àmbit de la informació.

La idea principal que s'extrau de la lectura dels diversos codis ètics, internacionals i dels diferents països, la condició bàsica perquè una informació sigui neutral és que sigui al més completa possible, la qual cosa es concreta en una sèrie de consideracions:

Representació i equilibri dels diferents punts de vista sobre un tema

La informació ha de ser plantejada de manera multiperspectiva: donar veu als qui no en tenen normalment, i presentar cada matèria d'actualitat a partir de les aportacions de tots els punts de vista.

És difícil saber quina és la incidència relativa de cada font potencial sobre un tema, i encara que es

pogués establir, no seria fàcil decidir com s'ha de plasmar això en la informació televisiva, perquè hi ha una sèrie de factors que tenen una influència directa sobre l'efecte final d'una informació en el conjunt de l'audiència.

El temps és important, però el missatge televisiu és complex i incideixen molts altres aspectes en el resultat final que una informació o el tractament d'un tema.

Per exemple, s'ha de tenir en compte la preeminència horària, el discurs narratiu visual i textual amb les seves connotacions, la selecció d'imatges i talls de veu, etc. I és especialment important la decisió de quines són les fonts rellevants en cada tema.

A banda de tot això, es presenta un problema fonamental: la cura en el tractament neutral de la informació pot posar en perill l'agilitat del treball periodístic.

De tota manera, no s'han de negligir altres mecanismes per tal de garantir l'accés de tothom als mitjans de comunicació, com ara el que anomenarem més endavant «dret al debat», és a dir, el dret de totes les persones a expressar la seva opinió en aquelles informacions que les afecten.

Pluralisme polític

Ha arribat un moment en què la pugna política en democràcia cada volta es juga més als mitjans de comunicació, atès que els partits polítics elaboren els seus missatges pensant en els espectadors, la qual cosa acaba donant la raó a Mc Luhan quan deia que «el mitjà és el missatge». Per això cal fixar unes regles que regulin el temps i com hi han d'aparèixer. Els partits polítics solen tenir-hi un accés privilegiat, més que altres grups socials i culturals, que poden fer pressió sobre les polítiques i els programes dels seus representants polítics, per això s'han d'establir criteris a fi de facilitar-ne l'accés també als mitjans de comunicació en les mateixes condicions.

El problema més greu és que les forces econòmiques i polítiques volen utilitzar els mitjans de comunicació per a establir els seus punts de vista, i acaben imposant-se els filtres per donar veu als poderosos, cosa que fa difícil regular l'equitat entre

els col·lectius que tenen una representació definida en el sistema democràtic (partits polítics), però encara més establir uns criteris de presència als mitjans, de grups que no tenen altres mecanismes de pressió a banda de la seva demanda que es compleixin els principis constitucionals.

Pluralisme social

Com ja hem dit, hi ha dues idees de justícia ben marcades: d'un costat, la del liberalisme estricte, que parla d'un tractament purament igualitari que hauria de prescindir de les situacions relatives que individus i grups ocupen en la societat. De l'altre, els que consideren que el punt de partida amb què alguns col·lectius entren a participar en el mercat de béns i idees és massa feble com per a abandonar-los, i per això calen mecanismes de compensació per a imposar una justícia no tan fictícia.

La màxima intensitat del contrast es dona quan hem de plantejar-nos les actituds de la societat respecte dels grups socials desfavorits. En aquest sentit hi ha dos problemes: la forma amb què són tractats, i la dificultat que tenen per accedir als mitjans de comunicació amb igualtat a d'altres grups socials. A més, sovint es parla d'aquests grups fent servir «estereotips», és a dir, imatges mentals simplificades d'un grup, aplicades a tots els seus membres. En un món complex, tothom cerca maneres de reduir la confusió de la realitat de cada dia, i les rutines professionals encara en faciliten més l'ús. El problema és que els estereotips marquen un camí per a tractar-los tots igualment, i això no és sinònim de justícia, sinó d'uniformitat, quan en realitat el que s'hauria d'aconseguir és potenciar la pluralitat i la diferència.

1.2 El pluralisme des d'un punt de vista legal

La Constitució Espanyola de 1978, la norma principal de l'ordenament jurídic, reconeix explícitament en el seu article 20 el dret a la llibertat d'expressió:

1 Es reconeixen i protegeixen els drets a:
"expressar i difondre lliurement els pensaments, les idees i les opinions mitjançant la paraula, l'escriptura o qualsevol altre mitjà de reproducció

▪ la producció i la creació literària, artística, científica i tècnica

▪ la llibertat de càtedra

▪ comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats.

2 L'exercici d'aquests drets no pot ser restringit per mitjà de cap tipus de censura prèvia.

3 La llei regularà l'organització i el control parlamentari dels mitjans de comunicació social que depenguin de l'Estat o de qualsevol entitat pública i garantirà l'accés a aquests mitjans dels grups socials i polítics significatius, respectant el pluralisme de la societat i les diferents llengües d'Espanya.

4 Aquestes llibertats tenen el límit en el respecte als drets reconeguts en aquest Títol, en els preceptes de les lleis que els desenvolupin i, especialment, en el dret a l'honor, a la intimitat, a la imatge pròpia i a la protecció de la joventut i de la infància.

5 Només podrà acordar-se el segrest de publicacions, gravacions i altres mitjans d'informació en virtut de resolució judicial.

Tanmateix, al llarg del text constitucional hi ha uns altres articles que parlen dels principis bàsics que han de configurar la dinàmica de la vida democràtica a l'Estat, els quals afecten directament l'esperit que ha de presidir el funcionament dels mitjans de comunicació, com a eines de l'expressió dels drets dels ciutadans.

Els esmentats articles són bàsicament l'1 (Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de Dret, que propugna com a valors superiors del seu ordenament jurídic la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític), el 6 (Els partits polítics expressen el pluralisme polític, concorren a la formació i la manifestació de la voluntat popular i són instruments fonamentals per a la participació política. Podran ser creats i exerciran la seva activitat lliurement dins el respecte a la Constitució i la llei. L'estructura interna i el funcionament hauran de ser democràtics), el 7 (Els sindicats de treballadors i les associacions empresarials contribueixen a la defensa i la promoció dels interessos econòmics que els són propis. Podran ser creats i exerciran la seva activitat lliurement dins

el respecte a la Constitució i a la llei. L'estructura interna i el funcionament hauran de ser democràtics), el 14 (Els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugui prevaler cap discriminació per raó de naixença, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social) i el 16 (Es garanteix la llibertat ideològica, religiosa i de culte dels individus i les comunitats, sense més limitació, en les seves manifestacions, que la necessària per al manteniment de l'ordre públic protegit per la llei. Ningú no podrà ser obligat a declarar sobre la seva ideologia, religió i creença. Cap confessió no tindrà caràcter estatal. Els poders públics tindran en compte les creences religioses de la societat espanyola i mantindran les conseqüents relacions de cooperació amb l'Església Catòlica i la resta de confessions).

Aquests principis han estat recollits tant pels diversos estatuts d'autonomia com per les diferents lleis de creació i els estatuts dels mitjans de comunicació públics.

D'especial rellevància són els articles 14 i 18 de la llei 30/1983 de 30 de maig, de Creació de l'Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, i de regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat de Catalunya:

Art. 14. «Els principis inspiradors de la programació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió són:

- a) El respecte als principis de la Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i als drets i les llibertats que s'hi reconeixen i garanteixen
- b) L'objectivitat, veracitat i imparcialitat de les informacions
- c) El respecte a la llibertat d'expressió
- d) El respecte del pluralisme polític, cultural i lingüístic, religions i social
- e) La promoció de la llengua i la cultura catalanes
- f) El respecte i l'especial atenció a la joventut i la infància
- g) El respecte als principis d'igualtat i no discriminació per raó de naixement, raça, sexe o qualsevol altra circumstància personal o social.

Art. 18. «L'ordenació dels espais de ràdio i televisió es farà de forma que hi tinguin accés els grups socials i polítics més significatius. Amb aquesta finalitat,

el Consell d'Administració i el Director General, en l'exercici de les seves competències, hauran de tenir en compte criteris objectius, com ara la representació parlamentària, la implantació política, sindical, social i cultural, l'àmbit d'actuació i altres del mateix caràcter».

Els esmentats principis apareixen també, amb petites modificacions, a l'Estatut de Ràdio Televisió Espanyola (art. 4), a les Lleis de la televisió privada (art. 3 LTP), de creació dels ens que gestionen les televisions autonòmiques, així com a les Lleis de Telecomunicacions per Satèl·lit (disp. adic. 7) i de Televisió Local per Ones (art.6). En definitiva, la presència d'aquests principis en les diverses lleis donen encara més força a la idea que han d'endinsar-se en el treball diari dels professionals de la comunicació.

1.3 Els models francès i italià

1.3.1 França

Una de les tasques fonamentals del CSA és la de garantir el pluralisme informatiu intern, derivada de la consideració dels mitjans de comunicació com a servei públic, i de la idea que la democràcia reposa sobre l'exercici del sufragi universal al qual concorren els partits i els grups polítics. Per això, la llei li reconeixia facultats per a dirigir recomanacions obligatòries durant les campanyes electorals, definir obligacions específiques sobre honestetat i pluralisme de la informació i dels programes, i també per a imposar als concessionaris de les llicències l'obligació d'assegurar l'expressió lliure i pluralista de les idees.

El CSA actua sobre el respecte del principi del pluralisme intern de dues formes:

- Les queixes rebudes per part de personalitats polítiques, associacions, teleespectadors, etc., des del punt de vista polític o des d'algun altre.
- Definició de la manera com aprecia el respecte del pluralisme intern i els mètodes que fa servir per vetllar-hi.

Al moment adequat, optaren per combatre els abusos mitjançant la regla dels tres terços, que comporta el repartiment del temps de paraula, de forma igual, per terços, entre el govern, la majoria

parlamentària i l'oposició parlamentària. Aquesta regla és vigent des de 1969, quan el Consell d'Administració d'ORTF dirigí una directriu als responsables de la ràdio pública perquè repartissin els temps segons la regla esmentada. A partir de 1981, ha conegut una expansió pacífica dins del paisatge informatiu audiovisual francès i ha implicat tant la ràdio com la televisió, públiques i privades.

Conscient del seu caràcter rígid, el CSA ha definit noves maneres d'avaluació del pluralisme, escoltant les formacions polítiques i els responsables de les cadenes de televisió, com explicarem més endavant. La més destacable és que finalment han arribat a la conclusió que és necessària una aproximació quantitativa, que permeti donar compte de l'accés als mitjans de comunicació, però cal afegir una dimensió qualitativa, que serà difícil i comportarà una part de subjectivitat. Per això, hi ha d'haver uns indicadors fiables per tal d'analitzar el temps d'intervenció dins del context d'actualitat i de les condicions generals de la programació.

Actualment es continua fent l'avaluació del temps repartit entre govern, majoria parlamentària i oposició, però afegint una quarta categoria: les formacions polítiques no representades al Parlament, i es considera que el repartiment del temps de paraula preestablert sobre una base estrictament aritmètica entre les quatre categories no és necessària.

Davant de la vulneració de la regla, el CSA té la capacitat de recomanar al mitjà de comunicació transgressor que rectifiqui els excessos durant el mes següent, iniciar un expedient sancionador o dirigir observacions públiques comminatòries al corresponent consell d'administració.

D'altra banda, la legislació francesa apodera el CSA perquè intervingui en la regulació del pluralisme informatiu durant les eleccions. Així, la llei estableix que les emissions publicitàries de caràcter polític estan prohibides, i que el CSA fixarà les regles relatives a la producció, la programació i la difusió de les emissions en campanya electoral en les societats nacionals de programació, i que podrà dirigir recomanacions als concessionaris de serveis de comunicació audiovisual.

1.3.2 Itàlia

La principal novetat és la recent Llei núm. 28 de 22 de febrer de 2000 (Disposició per a la paritat d'accés als mitjans de comunicació durant la campanya electoral i per a la comunicació política), que té l'objectiu de promoure i regular, per tal de garantir la paritat del tractament i la imparcialitat de tots els subjectes polítics, l'accés als mitjans d'informació de la comunicació política en període normal i durant les campanyes electorals.

Els qui estableixen les regles d'aplicació d'aquesta llei són la Comissió Parlamentària per a la Direcció General i la Vigilància dels Serveis Radiotelevisius i l'Autoritat per a la Garantia de les Comunicacions.

Al nostre treball hem estudiat l'Osservatorio de la Comunicazione Radiotelevisiva di Pavia, l'objectiu del qual era portar a terme l'encàrrec de la RAI d'analitzar la comunicació televisiva i radiofònica, principalment en l'àmbit polític, a Itàlia, per tal de passar els resultats a la Comissió de Vigilància del Parlament italià i a l'Autoritat per a la Garantia de la Comunicació.

L'aportació fonamental que fan des d'Itàlia a l'anàlisi del pluralisme intern en comparació amb França és l'atenció envers els elements discursius de la informació. És a dir, valoren, amb un notable component de subjectivitat, però amb una manifesta voluntat d'imparcialitat, com apareixen reflectits els personatges i el que altres diuen sobre ells. Considerem que és un pas endavant pel que suposa i per entrar a considerar el contingut de les informacions i no tan sols el temps d'expressió directa dels diferents actors de la vida política i social.

1.4 Cap a un nou model d'anàlisi del pluralisme

Encara que hem estudiat els models que hi ha a França i Itàlia, que són els dos països on es fa un seguiment directe d'aquesta qüestió i que ens han servit com punt de partida, és clar que la realitat, tant social com política, de l'Estat espanyol, així com la voluntat del Consell de l'Audiovisual de Catalunya d'exercir les seves funcions com a autoritat reguladora en aquest àmbit fan impossible la clonació de cap dels dos models.

A Itàlia, l'Osservatorio della Comunicazione

di Pavia, només recull les dades de manera asèptica, sense fer més interpretació que el component de subjectivitat que representen la «valenza» i la «valutazione», però sense anar més lluny, perquè siguin els polítics els qui facin les seves interpretacions, i sense capacitat per a vigilar els continguts dels mitjans audiovisuals. A més, se centren en el pluralisme polític, quan el pluralisme abraça tots els corrents de pensament que hi ha en la societat, encara que no siguin exposats pels representants dels partits.

Tanmateix, és el model francès el que s'apropa més a la idea que tenim del que ha de ser una autoritat reguladora, però hi ha un abisme cultural i sociopolític que impedeix que puguem fer-lo servir exactament com ho fan els francesos.

Per exemple, la regla dels tres terços que apliquen no tindria sentit en un Estat com l'espanyol, configurat segons l'article 137 de la CE 1978 («El Estado se organiza territorialmente en municipios, en provincias y en las Comunidades Autónomas que se constituyan») com «l'Estat de les autonomies», on els estatuts de cada autonomia dóna unes institucions d'autogovern pròpies que comporten una notable descentralització enfront de l'Estat centralista i centralitzat que és França. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya a l'article 9.1 diu que «La Generalitat de Catalunya té competència exclusiva sobre les matèries següents (...) organització de les seves institucions d'autogovern en el marc del present Estatut», cosa que es concreta en una organització institucional autonòmica composta per uns òrgans jeràrquicament superiors en l'àmbit de l'autonomia catalana: una Assemblea legislativa elegida per sufragi universal segons un sistema de representació proporcional que asseguri la representació de les diferents zones del territori, un Consell de Govern amb funcions executives i administratives i un President escollit per l'Assemblea entre els seus membres i nomenat pel Rei, al qual correspon la direcció del Consell de Govern i la representació ordinària de l'Estat dins de Catalunya.

En resum, les notables diferències entre els sistemes polítics d'ambdós Estats fa impossible

l'aplicació estricta de la regla dels tres terços en la mesura que el sistema electoral proporcional evita la creació dels «blocs» Govern, majoria, oposició, que diferencien a França, perquè no es produeix una agrupació entorn a una opció, i que hi ha una representació important a les Corts Generals dels partits nacionalistes. El que farem és seguir la tendència actual dels francesos d'avaluar si hi ha equilibri entre els temps als mitjans de comunicació de les diferents opcions polítiques, però sense assignar quotes pel que tenen d'institucionalització de la manipulació. Es valorarà si les notícies han estat tractades de manera equilibrada i imparcial, la qual cosa vol dir que el temps dedicat als polítics estarà en funció sobretot del tema, a banda de la necessitat que hi estiguin representades totes les veus, donant tot el protagonisme a la confiança en la professionalitat dels periodistes i la seva consciència que s'han de respectar els codis deontològics. Com hem dit, l'equilibri informatiu és, des del punt de vista de la moral individual de l'informador, un valor difícilment renunciable que s'ha de basar en la contextualització i l'aprofundiment en la informació, i també en la valoració neutral dels temes d'actualitat. Per la qual cosa, sembla que a la pràctica, la imparcialitat és, com ja hem dit, més una qüestió d'actituds per part de cada periodista o dels responsables de les emissions, que de normes o, com a mínim, una qüestió de normes consensuades entre les diferents parts implicades: periodistes i mitjans de comunicació, polítics i representants de la societat.

A banda que s'ha de tenir en compte l'existència d'una Administració autonòmica, amb unes institucions d'autogovern i un paisatge comunicatiu plural per la coexistència d'ens televisius i radiofònics estatals, autonòmics i locals, per la qual cosa caldrà fer estudis diferenciats entre la programació dels mitjans audiovisuals purament autonòmics, i les desconexions dels mitjans estatals, i la dels estatals per a tot el país, perquè en centrar-se en un àmbit territorial diferent, el punt de vista també ho serà, i es produirà una diferència important quant al temps d'aparició dels mateixos personatges polítics en la programació d'unes i d'altres, segons el nivell

de representació, atenent a criteris de proporcionalitat.

2 El tractament del pluralisme als codis ètics i d'autoregulació

2.1 Documents d'autoregulació internacionals Principis internacionals d'ètica professional del periodisme de la UNESCO

■ art. 1. El dret del poble a una informació verídica: el poble i les persones tenen el dret de rebre una informació objectiva de la realitat de manera precisa i completa, i d'expressar-se lliurement a través dels diversos mitjans de difusió de la cultura i la comunicació.

■ art. 2. L'adhesió del periodista a la realitat objectiva: la feina primordial del periodista és servir el dret d'una informació veritable i autèntica per l'adhesió honesta a la realitat objectiva, situant els fets en el seu context adequat, sense distorsions, emprant tota la capacitat creativa del professional, perquè el públic rebi un material apropiat que li permeti formar-se una imatge precisa i coherent del món, on l'origen, la naturalesa i l'essència dels esdeveniments siguin compresos de la manera més objectiva possible.

■ art. 3. La responsabilitat social del periodista: en el periodisme, la informació es comprèn com un bé social, no com un producte. Això vol dir que el periodista comparteix la responsabilitat de la informació transmesa. El periodista és, per tant, responsable no sols davant els que dominen els mitjans de comunicació, sinó, en últim terme, davant el gran públic, prenent en compte la diversitat dels interessos socials. La responsabilitat social del periodista demana que aquest actuï en totes les circumstàncies segons la seva consciència ètica.

■ art. 8. El respecte dels valors universals i de la diversitat de cultures: el veritable periodista defensa els valors universals de l'humanisme, en particular la pau, la democràcia, els drets humans, el progrés social i l'alliberament nacional, i respecta el caràcter distintiu, el valor i la dignitat de cada cultura, com també el dret de cada poble d'escollir lliurement i desenvolupar els seus sistemes polític, social, econòmic i cultural. El periodista participa també directament en les transformacions socials

orientades cap a un millorament democràtic de la societat i contribueix, pel diàleg, a establir un clima de confiança en les relacions internacionals, afavorint la pau i la justícia, la distensió, el desarmament i el desenvolupament nacional.

Declaració de principis sobre la conducta dels periodistes de la Federació Internacional de Periodistes

■ art. 7. El periodista tindrà cura dels riscos d'una discriminació propagada pels mitjans de comunicació i farà tot allò possible per a evitar que es faciliti tal discriminació, fonamentada especialment en la raça, el sexe, la moral sexual, la llengua, la religió, les opinions polítiques, i també l'origen nacional o social.

Resolució 1.003 sobre ètica del periodisme del Consell d'Europa

■ art. 8: La informació és un dret fonamental, destacat per la jurisprudència de la Comissió i del Tribunal Europeu de Drets Humans relativa a l'article 10 de la Convenció Europea de Drets Humans i reconegut per l'article 9 del Conveni Europeu sobre Televisió Transfronterera, com també per totes les Constitucions democràtiques. Aquest dret pertany als ciutadans, que poden exigir també que la informació proporcionada pels periodistes sigui transmesa amb fidelitat en les notícies, i amb honestetat en els comentaris, sense ingerències ni dels poders públics ni del sector privat.

■ art. 9: Els poders públics no han de considerar-se propietaris de la informació. La representativitat pública dels poders esmentats legitima els esforços adreçats a garantir el pluralisme dels mitjans i assegurar que es creïn les condicions necessàries per a l'exercici de la llibertat d'expressió i el dret a la informació, excloent la censura prèvia.

2.2 Documents d'autoregulació de l'Estat espanyol Estatut Professional dels Mitjans de Comunicació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió

■ Principis deontològics:

1 L'obtenció, l'elaboració i la difusió de la informació per part dels mitjans de la CCRTV es realitzarà

respectant els principis ètics i deontològics de la comunicació que es desprenen de la Constitució Espanyola, de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i dels Convenis Internacionals en la matèria ratificats per Espanya.

2 De manera especial, els professionals de les empreses de radiodifusió i televisió de la CCRTV actuaran de conformitat amb els principis establerts a la Llei del Parlament de Catalunya 10/1983 de 30 de maig, de creació de l'Ens Públic «CCRTV», explicats en la introducció.

Estatut de Ràdio Televisió Espanyola (ERTVE)

■ art. 4. Els principis inspiradors de l'activitat del servei de televisió són:

a: L'objectivitat, la veracitat i la imparcialitat de les informacions

b: La separació entre informacions i opinions, la identificació de qui les sostenen, i la seva lliure expressió, amb els límits de l'article 20.4 CE

c: El respecte del pluralisme polític, religiós, social, cultural i lingüístic (...)

f: El respecte als valors d'igualtat recollits en l'article 14 de la Constitució.

■ art.24. Per assegurar l'accés a la programació dels grups polítics i socials més significatius en les emissores de ràdio i televisió públiques, el Consell d'Administració, d'acord amb el director general, en l'exercici de les seves competències, tindrà en compte criteris objectius, com la representació parlamentària, la implantació sindical, l'àmbit territorial d'actuació, i altres de semblants».

Codi deontològic de la professió periodística de la Federació d'Associacions de la Premsa d'Espanya (FAPE)

■ Preàmbul: Com a subjecte i instrument de la llibertat d'expressió, els periodistes reconeixen i garanteixen que el seu exercici professional és el vehicle per a la manifestació d'una opinió pública lliure dins del pluralisme d'un Estat democràtic i social de dret.

Codi deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya

■ Introducció: La llibertat d'expressió i el dret

a la informació són dos fonaments substancials de la societat democràtica. Ambdós són recollits i emparats per la Constitució. Del vigor, el respecte i la plena vigència d'aquests principis depèn l'existència d'una opinió pública plural i independent, requisit indispensable per al bon desenvolupament de la vida pública i la plenitud del sistema democràtic. La garantia dels drets dels ciutadans requereix la defensa d'una premsa lliure, plural, crítica i oberta a la societat a la qual serveix. La importància de la funció social que presta el periodista a través dels mitjans de comunicació com a element principal per a l'exercici d'aquests drets exigeix salvaguardar permanentment aquests principis de qualsevol intent de restricció o coacció procedent de tota forma de poder, i de llur possible degradació, produïda per la seva eventual inobservança o adulteració per part dels mateixos mitjans o dels qui hi treballen.

-art. 12: Actuar amb especial responsabilitat i rigor en el cas d'informacions o opinions amb continguts que puguin suscitar discriminacions per raons de sexe, raça, creença o extracció social i cultural, com també afavorir l'ús de la violència, fugint d'expressions o testimonis vexatoris o lesius per a la condició personal dels individus i la seva integritat física i moral.

Codi d'ètica de Canal Sur Televisión

Preàmbul:

- Importància del mitjà televisiu com a vehicle de comunicació i vertebració social.
- La televisió ha de ser, per damunt de tot, l'espill on es reflecteixen el present, els orígens culturals de la comunitat i la diversitat de les gents.

Codi de conducta d'Antena 3 Televisión

- art. 1: La veracitat, l'objectivitat i el pluralisme seran principis essencials de la informació que es transmeti, separant clarament la notícia de l'opinió, i preservant en tot moment la imparcialitat i la independència dels professionals que treballen a Antena 3 (...)
- art. 3: Escrupolós respecte a la normativa sobre continguts en la televisió, fomentant els valors ètics i humans, i fent especial atenció pel que fa als horaris infantils als organismes de protecció dels menors.

Llibre d'estil de Telemadrid

- Responsabilitat del periodista: (...) Els redactors de Telemadrid no faran el buit a un personatge, una institució o una empresa només pel fet de tenir problemes per cobrir la informació. El dret a la informació és propi del destinatari dels missatges dels mitjans de comunicació.

El periodista és un intermediari. Aquesta intermediació serà més fiable com més objectiu i transparent sigui l'instrument que es fa servir per a posar en contacte la informació amb l'audiència. Un mitjà de comunicació, públic o privat, no és perquè els periodistes es desfoguin, per justificades que en siguin les crítiques.

Estatut de redacció de Radiotelevisió Valenciana (RTVV)

- art.4.1: Els informatius de TVV i RAV són verços, imparcials, defensors de la democràcia pluralista i assumeixen el compromís de respectar l'ordre democràtic i legal establert per la Constitució i l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

Dins d'aquest àmbit, acollirà totes les tendències, excepte aquelles que propugnin la violència, la xenofòbia, el racisme o qualsevol altra actitud inconstitucional per al compliment de les seves finalitats.

- art. 4.6: Cap membre de la redacció de TVV i RAV no podrà esbiaixar o distorsionar informació per afavorir, directament o indirecta, els seus interessos personals, ideològics o de qualsevol altre tipus, o de persones que s'hi relacionin.

Consell de la Informació de Catalunya (CIC)

- art. 2: A Catalunya, els valors de l'ètica professional en l'exercici de l'activitat periodística garanteixen una informació rigorosa, lliure i plural, basada en el més escrupolós respecte pels drets fonamentals de ciutadans i ciutadanes.

2.3 El pluralisme als codis ètics dels mitjans de comunicació audiovisual al Canadà, Anglaterra, Itàlia i els Estats Units

2.3.1 Canadà (SRC)

Representació dels diferents punts de vista sobre un tema

- L'equitat és una obligació de caràcter positiu, que cal

assolir de manera activa a través d'una sèrie de actituds i de conductes dels periodistes. S'ha de basar en els principis del periodisme professional.

- L'equanimitat és un objectiu que s'ha d'aconseguir en el conjunt de la programació i, sempre que sigui possible, a cada emissió. Quan sigui impossible recollir una versió dels fets o l'opinió de la persona més adient, s'ha de mirar de trobar algú que pugui representar aquest punt de vista, o si més no deixar-ne constància de manera objectiva.

- L'emissió única dedicada a un gran tema ha de donar la deguda consideració a la diversitat de corrents d'opinió sobre el tema, de manera que l'espectador se'n pugui formar el propi judici.

- Les sèries de debats sobre grans qüestions no poden prendre partit per una o l'altra de les parts. Tot i que un episodi concret pot presentar un punt de vista únic, el conjunt ha d'oferir la totalitat del punts de vista.

- Les emissions regulars de notícies i temes públics han de mostrar, en conjunt, un tractament global equilibrat.

- Si una determinada emissió es basa en l'expressió d'una opinió individual, s'ha de deixar palès el caràcter subjectiu de l'emissió.

- Necessitat que quedin reflectits tots els corrents ideològics de la societat, evitant la repetició del mateixos punts de vista.

- Adequada proporció de presència dels diferents partits polítics.

- Perill dels programes basats en la lliure intervenció del públic, perquè es poden fer excessivament presents determinats grups o individus.

Pluralisme polític

Lluïten per una escrupolosa neutralitat política, fonamentada en el caràcter públic de l'organització. Això es tradueix, per exemple, en una cobertura dels debats parlamentaris que guardi la deguda proporcionalitat amb el pes parlamentari de la formació política, i en un tractament igualitari en altres esdeveniments.

Pluralisme social: accés i tractament de tothom, en especial dels grups més desfavorits

- Afirmen que cal fugir de la temptació de fer

generalitzacions sobre certs grups socials a partir de les distincions de raça, ètnia, sexe, edat, estat civil, professió o aparença física. És il·legal fer declaracions que incitin a la violència contra un grup identificable, és a dir aquell que es diferencia per les seves característiques físiques o mentals.

- Eliminar l'ús dels estereotips en tot tipus de programes.

- Compromís de reflectir la situació de la dona en la societat i analitzar-ne les conseqüències socials i polítiques.

- Evitar el recurs dels estereotips i les expressions sexistes.

- Reflectir la situació de les dones i tenir en compte les seves preocupacions en els reportatges i els debats sobre qüestions d'actualitat.

- Reconèixer la diversitat creixent de les funcions de la dona en la societat.

- Recaptar l'opinió de les dones sobre qualsevol assumpte d'interès públic.

- Especificacions referides a les diferències que hi ha entre el conjunt de l'Estat i el Quebec.

2.3.2 Regne Unit (BBC i ITC)

Representació dels diferents punts de vista sobre un tema

Codi de la BBC

- La imparcialitat se situa al cor de la realització dels programes.

- Com a emissora pública ha de servir els interessos de la nació en el seu conjunt, la qual cosa significa el reconeixement de la diversitat de gustos, punts de vista i perspectives.

- Els programes informatius han de ser especialment escrupolosos en l'exposició de les opinions significatives sobre una matèria, però actuant amb un criteri professional.

- Tots els aspectes d'un programa han de donar la impressió que els temes han estat explorats amb imparcialitat, sense biaixos ni conclusions preconcebudes.

- Un sol programa, o peça, informativa no sempre pot donar l'oportunitat d'expressar-se a totes les parts. Però això no eximeix de l'obligació d'actuar en tot moment amb imparcialitat. Els periodistes vetllaran

perquè en un període de temps raonable quedi presentat tot el ventall de punts de vista que corresponguin a una determinada matèria, sense que es pugui argüir que altres programes o mitjans ja fan prou contrapès.

En els temes que comporten gran controvèrsia, la cura a complir aquests criteris serà encara major.

▪ Programes on s'expressen punts de vista parcials (plataformes per donar a conèixer el punt de vista d'individus o grups socials). La parcialitat no vol dir menyspreu dels altres parers, de manera que sempre ha de quedar clar que n'hi ha i hauran de tenir la seva oportunitat d'expressar-se en un termini raonable.

Codi de la ITC

▪ El compliment de certs nivells d'imparcialitat és una de les exigències que la legislació britànica sobre l'audiovisual imposa a la ITC per a la concessió de llicències a les seves emissores.

▪ Requisits: l'equitat i el respecte a la veritat. Permetre la confrontació dels diferents parers a l'arena democràtica.

▪ La imparcialitat no sempre s'ha de resoldre de manera matemàtica, atribuint, per exemple, temps iguals a les manifestacions de tots els punts de vista sobre una matèria.

▪ La imparcialitat no s'ha d'aconseguir en cada espai, sinó que ha de ser un objectiu global de tota la programació. La responsabilitat és dels posseïdors de les llicències.

▪ Cap emissora no pot emetre opinions presentades com si fossin de l'emissora. Els mateixos titulars poden emetre opinions, però no editorialitzant, sinó deixant clar que ho fan a títol personal.

▪ No és necessari que tot el ventall d'opinions aparegui en un mateix programa. Només quan es prevegi que no es tornarà a tractar o quan el tema plantejat sigui d'una actualitat viva i polèmica.

▪ Graus de compliment de la imparcialitat observable segons el tipus de programa: el major rigor s'aplica als informatius, òbviament. Qualsevol notícia ha de ser presentada amb cura i imparcialitat adequades.

▪ Programes on s'expressen punts de vista particulars:

s'ha d'anunciar per endavant i en el moment de començar que les opinions que es reflectiran són absolutament parcials. S'ha de vetllar perquè no s'hi introdueixin dades falses. Que les opinions expressades rebin la corresponent resposta en un espai adient.

Pel que fa al dret de tots a expressar les seves opinions

▪ La BBC considerarà la possibilitat d'una refutació només si un cos d'experts dictamina que els continguts emesos eren seriosament inadequats, poc rigorosos o injustos.

▪ L'ITC té més en compte la necessitat que determinats programes prevegin les oportunitats de resposta, que no pas l'articulació expressa de l'ocasió de refutar opinions o punts de vista que vulguin ser impugnats un cop emesos.

Pluralisme polític

Party Political Broadcasts (PPB) = espais que s'atribueixen als partits polítics fora de període electoral, en uns acords que fan els representants dels partits, la BBC i altres difusors independents (bàsicament, els controlats per la ITC). L'acord es pren sobre la base de respectar una proporcionalitat entre el temps atribuït i la implantació electoral i territorial de les respectives forces polítiques. Aquests espais queden sota la responsabilitat dels mateixos partits, i els emissors només han de vetllar perquè hi siguin respectades unes normes elementals de bon gust i submissió a la llei.

Els partits han d'avisar les televisions amb unes setmanes d'antelació que volen fer ús de la seva quota. Quan es convoquen les eleccions, queden en suspens aquestes emissions.

▪ Codi de la BBC: Es demana que es mantinguin uns criteris d'equilibri en les aparicions dels polítics en espais informatius, si no dins d'un mateix programa o peça informativa, sí en un període de temps relativament curt, de manera que el resultat final guardi relació de proporcionalitat amb la representació parlamentària de cada partit.

▪ Codi de l'ITC: Apliquen criteris d'imparcialitat, però sobretot aplicat als temes i no als partits.

Pluralisme social: accés i tractament de tothom,
en especial dels grups més desfavorits
Codi de la BBC

- Una cadena pública com la BBC ha de servir d'igual manera tots els membres de la societat, i ha de tenir un especial reconeixement de les sensibilitats dels grups que se senten injustament tractats o discriminats. Reclama una especial cura amb les persones de races minoritàries, els minusvàlids, la gent gran i les dones, i adverteix de la inconveniència d'usar expressions familiars que puguin resultar injustes, hostils, innecessàries o fora de lloc.
- Abandonament d'estereotips tant en el llenguatge com en les imatges usades per a fer les descripcions.
- També mostra interès per l'accessibilitat dels grups esmentats. Els responsables han de vetllar perquè els representants i els portaveus dels grups minoritaris siguin convidats regularment perquè puguin donar els seus punts de vista.
- Els programes no han d'assumir perspectives que considerin determinats trets com a normals (ser blanc, home, jove, tenir totes les capacitats al 100%, etc., o seguir uns patrons a les relacions sentimentals o familiars convencionals), ja que això fa entendre que tot el que escapi de la «normalitat» és problemàtic.
- No menysprear certs rols socials que fan importants contribucions a la societat.
- No imposar etiquetes que puguin reforçar actituds irreflexives.
- No usar imatges que puguin alimentar tòpics o llocs comuns.
- No juxtaposar temes o programes que puguin crear associacions d'idees injustes.
- Fugir de l'etnocentrisme o l'eurocentrisme.
- Incloure mostres que siguin prou significatives dels punts de vista d'Escòcia i el País de Gal·les, per tal de reflectir les diferències.
- Evitar incórrer en el centralisme geogràfic i/o cultural.
- Cal evitar les referències a la raça quan no siguin necessàries. Els membres de les comunitats ètniques han de ser tractats com a individus independentment de la raça o el color.
- Quan s'ha de fer una descripció, és preferible esmentar el país d'origen que no pas la raça o l'ètnia.

- És important tenir una gran cura amb el llenguatge. Hi ha frases que poden estar impregnades de matisos que comportin valors positius o negatius. Els responsables han de procurar que tant les preguntes com les respostes es facin en termes políticament correctes.
- S'han de bandejar els estereotips que associen determinades races amb conductes antisocials o delictives
- Cal evitar l'emfasització del gènere gramatical quan no és necessari o útil a efectes informatius o quan podria donar la impressió que certes activitats són específicament masculines o femenines.
- Ser sensibles als problemes dels minusvàlids sense menystenir-los, però sense fer-los víctimes. Utilitzar les expressions més neutres possibles.
- La participació dels minusvàlids en els programes ha de produir-se d'una manera natural.
- No s'ha de donar la imatge de la gent gran com gent afeblida, ja que participen en multitud d'activitats.
- Cal reflectir la realitat individual i col·lectiva d'aquest grup de persones d'una manera objectiva.
- No s'ha de denominar-los amb expressions inadequades.

Codi de l'ITC

- Rebutja els acudits sobre races i persones minusvàlides, generalitzant les seves reflexions per a aplicar-les a diversos col·lectius que presenten característiques pròpies.
- S'han d'eliminar els acudits sobre els minusvàlids o els comentaris que puguin resultar ofensius.
- És necessària la presència de persones d'aquests col·lectius amb naturalitat, i sense que s'hagin de donar condicions especials, o temes en què siguin protagonistes d'alguna manera.

2.3.3 Itàlia (RAI)

Representació dels diferents punts de vista sobre un tema

Hi ha l'obligació d'atendre tots els temes socials d'interès, i fer-ho amb l'adequat sentit de la imparcialitat. Aquest és un deure de cada periodista. La fonamentació és la condició de servei públic de l'emissora.

En un context competitiu i de concentració dels mitjans de comunicació, un dels objectius de la xarxa pública és el de mantenir un paper centrat i equilibrador.

Pluralisme social: accés i tractament de tothom, en especial dels grups més desfavorits

Se situa a la mateixa línia que els altres, però no té cap epígraf dedicat especialment al tema de la justícia social o al tractament dels grups socials desfavorits.

Les referències que hi fan queden implícites en les obligacions genèriques que la cadena pública s'autoimposa com a servidora del conjunt de la societat i sobre la base de pluralisme que ha de ser present en totes les emissions.

▪ Esment concret que cal evitar les mencions supèrflues sobre la raça, l'origen i la religió.

▪ Necessitat d'oferir una informació que tingui en compte la realitat social i la regional. Cal trobar uns modes d'expressió adients per als diferents components culturals, polítics, econòmics i socials. També cal trobar formes de col·laboració amb les xarxes de comunicació locals.

Pluralisme polític

A Itàlia, a més, hi ha una nova llei (Llei núm. 28 de 22 de febrer de 2000. Disposició per a la paritat d'accés als mitjans de comunicació durant la campanya electoral i per a la comunicació política) que afecta directament el pluralisme polític. Aquesta llei té com a objectiu promoure i regular, per tal de garantir la paritat del tractament i la imparcialitat de tots els subjectes polítics, l'accés als mitjans d'informació de la comunicació política en període normal i durant les campanyes electorals. Els mitjans audiovisuals han d'assegurar a tots els subjectes polítics, amb imparcialitat i igualtat, l'accés a la informació i la comunicació política. S'assegura la paritat de condicions en l'exposició de l'opinió política en la tribuna política, els debats, les taules rodones, les entrevistes i totes les transmissions en què sigui rellevant l'exposició d'opinions i valoracions polítiques.

L'oferta de programes de comunicació política radiotelevisiva és obligatòria per la ràdio i la televisió

pública nacional. La participació en els programes és gratuïta.

La Comissió Parlamentària per a la direcció general i la vigilància dels serveis radiotelevisius i l'Autoritat per a la garantia de les comunicacions estableixen les regles d'aplicació d'aquesta llei.

L'Autoritat regula el repartiment dels espais pels missatges polítics en igualtat de condicions, segons la franja horària de transmissió, i fixa el número de missatges per a repartir entre els subjectes polítics sol·licitants, segons els recursos disponibles en cada regió, a través dels comitès regionals competents per a la comunicació, o dels comitès regionals pels serveis radiotelevisius. La Comissió i l'Autoritat defineixen els criteris als quals han d'adequar-se tant la concessionària pública com els emetents radiotelevisius privats pel que fa als programes informatius durant els períodes electorals, a fi de garantir la paritat del tractament, l'objectivitat i la imparcialitat de les informacions. Els directores dels programes i els conductors han de tenir un comportament correcte i imparcial, per no influenciar els electors.

2.3.4 EUA (ABC, CBS i NBC)

El dret d'accés es concreta en l'obligació d'oferir a les parts afectades la possibilitat d'afegir el seu punt de vista en emissions subsegüents, i en la regla l'atac personal, una regulació molt semblant al nostre «dret de rectificació».

Pluralisme polític

▪ Les tres grans cadenes privades renuncien a tenir una línia editorial definida, tot i que la legislació els permetria tenir-la, amb certes reserves.

▪ S'ha de donar l'oportunitat a l'oposició de replicar les intervencions del president a la televisió.

3 Models d'anàlisi del pluralisme: els casos d'Itàlia i França

3.1 Itàlia

3.1.1 L'Osservatorio della Comunicazione Radiotelevisiva di Pavia

Activitat i objectius

L'Osservatorio della Comunicazione Radiotelevisiva

va nàixer a Pavia l'any 1994, a partir de la col·laboració entre ARCHEL (el Centre de Servei Interdepartamental d'Arxiu i Elaboració de les Dades Socioeconòmiques de la Universitat de Pavia) i el CARES (Cooperativa d'Anàlisi i Estudis Econòmics i Socials, una empresa privada que es dedica a fer estudis sociològics i polítics).

L'objectiu era portar a terme l'encàrrec de la RAI d'analitzar la comunicació televisiva i radiofònica, principalment en l'àmbit polític, a Itàlia, per tal de passar els resultats a la Comissió de Vigilància del Parlament italià i a l'Autoritat per a la Garantia de la Comunicació.

Treballs

El seu treball en relació a l'encàrrec de la RAI, l'ens públic televisiu italià, té dues fases: l'enregistrament de la programació i la seva anàlisi posterior.

a Enregistrament

Enregistren les 24 hores de programació de 7 cadenes de televisió (RAI 1, RAI 2, RAI 3, RETE 4, CANALE 5, ITALIA 1 i TMC), però només analitzen els continguts políticament rellevants dels programes que hi ha des de les 6'45 h fins les 24'45 h.

Durant la gravació, sempre hi ha una persona per canal controlant que es gravi bé i omplint unes primeres fitxes que són una mena d'índex del que hi ha a la cinta, apuntant tot allò que pugui ser d'interès per a l'anàlisi que es farà el dia següent. Aquestes primeres fitxes, com ja hem dit, són un índex del que hi ha a la cinta, especialment dels continguts polítics. Inclou:

Dia d'anàlisi

Cadena

Cinta

Nom de la persona

Fitxa d'enregistrament:

Horari, Títol programa, Continguts polítics,

Temps de la intervenció o de la referència

En aquestes fitxes:

▪ S'analitza tot allò políticament rellevant. També els polítics que no parlen de política, i els no polítics que parlen de política. Els membres del govern sempre hi apareixen com a govern, encara que parlin

d'assumptes interns dels seus partits.

▪ Si les referències a polítics o les seves aparicions són molt clares, es posen ja uns primers comentaris sobre el seu caràcter positiu o negatiu.

▪ Es reflecteix l'horari, el títol del programa, les intervencions polítiques o les referències que s'hi fan, així com els temps destinats a temes polítics.

b Anàlisi

L'anàlisi de tots els continguts polítics es fa el dia després, de totes les cintes del dia d'abans, seguint el guió de la fitxa d'enregistrament. Els analistes, que són dos per cada cinta gravada, busquen els moments de la programació on la primera fitxa marca que hi ha hagut alguna cosa rellevant des del punt de vista polític. El visionat es fa a l'ordinador, però les dades es posen en una fitxa de paper, que més tard passaran a una base de dades de l'ordinador amb els mateixos camps que la de paper. La mesura del temps es fa amb cronòmetres manuals per part dels analistes.

Camps de la fitxa:

1. Codi de l'analista
2. Cadena
3. Data
4. Horari
5. Número de pàgina
6. Programa
7. Alter

És el que parla sobre un polític o un tema polític.

8. Subjectes pertinents

Són els personatges individuals o col·lectius directament implicats en la política o que participen en la vida pública. N'hi ha de dues classes: polítics en sentit estricte i personalitats de l'àmbit polític però que no estan dins d'un partit. Els col·lectius són quan la persona parla com a representant d'un partit, una institució, etc.

Quan parla molt poc, per convenció, en el temps d'intervenció directa l'hi atribueixen 3 segons.

9. Duració total

10. Intervenció directa del subjecte pertinent

11. Valutazione

És la valoració d'allò que l'alter diu expressament del subjecte pertinent, tenint en compte el discurs narratiu

oral o escrit.

12. Valenza

És la situació favorable o desfavorable en la qual el subjecte pertinent és col·locat per l'alter. És implícit, i no es valora únicament l'element textual, sinó també els elements visuals, context, etc. en conjunt. És una percepció molt més subjectiva que la valutazione, perquè consideren els continguts i el tractament de la informació, sense tenir uns criteris objectius prèviament establerts.

Tant per la Valutazione, com per la Valenza, l'escala de valors per fer la classificació és la mateixa.

L'equanimitat de la valoració es garanteix mitjançant l'observació independent i separada de dos analistes. L'esmentada escala de valors és la següent:

1= molt negatiu

2= menys negatiu

3= menys menys negatiu

4= presència equilibrada d'elements negatius i positius

5= positiu

6= més positiu

7= més més positiu

9= neutre. No hi ha valoració

c Informes

Normalment passen al Parlament un informe mensual, encara que poden fer-los sobre un període més o menys llarg de temps, segons les demandes de la RAI.

Als informes apareix reflectit el temps destinat a cada polític en el període, en les cadenes de televisió RAI 1, RAI 2, RAI 3, RETE 4, CANALE 5, ITALIA 1 i TMC, com també la distribució d'aquest temps entre favorable, desfavorable o neutre, en cadascuna de les 7 cadenes.

Es fa un apartat global, del temps total de cada partit polític al conjunt de la programació, i després subdivisions del temps destinat a cada partit per gèneres informatius, i del temps dels principals personatges polítics, amb la mateixa valoració de si el tractament ha estat favorable, desfavorable o neutre.

Períodes electorals

No es produeix una variació substancial de l'anàlisi.

Tan sols cal destacar que augmenta el número de persones que es dediquen a l'observació i l'anàlisi, per la major presència d'informació política a les televisions, i que s'encarreguen també de l'anàlisi de les tres emissores públiques de ràdio. Ho fan fent servir la mateixa metodologia, i només quan es convoquen eleccions.

Indizzazione

És un treball específic del CARES, per tal de tenir una base de dades més àmplia d'on puguin extraure la informació que necessiten per a fer estudis i informes de tota mena. No tan sols polítics, sinó també sobre violència, infància o qualsevol altre tema d'interès social, i fins i tot sobre la imatge televisiva de determinades marques comercials, que els encarreguin. Tanmateix, alguns dels aspectes que s'enregistren, poden resultar importants per a enriquir les bases de dades i facilitar una anàlisi posterior quantitativa i qualitativa, per la qual cosa l'exposem a continuació.

La novetat que hi introdueixen, és més «exhaustivitat» a l'hora de buidar la programació, encara que s'ha d'assenyalar que només ho fan sobre els telenotícies de prime time. Aquest petit pas endavant es resumeix a afegir:

la descripció de l'argument central de la notícia (Midi) i la descripció de la notícia, amb paraules clau per a facilitar la recerca posterior (Micro), el lloc on s'ha produït la notícia i l'àmbit políticoterritorial (internacional, nacional o local) a què pertany. A més, s'inclou si el subjecte és actiu o passiu, és a dir, si parla d'un tema polític, o dóna la seva opinió sobre un assumpte no polític. No es fa solament de polítics.

A banda, es continua posant la data, la cadena de televisió, l'horari, el subjecte pertinent, el temps global que s'hi destina i el temps que ha parlat directament.

Mitjans humans i tècnics

a Humans

Hi ha en total 40 persones:

■ Per a la gravació: una per cada canal, que treballen 6 hores al dia.

■ Per a l'anàlisi: dues per cinta.

A l'estiu, hi ha menys gent, i en campanya electoral,

més. Són estudiants o llicenciats en Ciències Polítiques, Sociologia, Dret o Ciències de la Comunicació, perquè puguin identificar més fàcilment els personatges polítics.

b Tècnics

- Cintes: de 4 hores, però es grava de manera que puguin enregistrar 8 hores de programació. Es guarda 1 any.
- Per gravar s'utilitzen 14 vídeos i 7 televisions.
- Per a l'anàlisi: 7 ordinadors en xarxa.
- Software: 4 Dimensions i un programa de càlcul per tal de traure les mitjanes del temps.

3.2 França: Le Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA)

3.2.1 Introducció

El punt de partida del model de regulació de l'audiovisual a França és la Declaració de Drets de l'Home i del Ciutadà de 1789, però adaptada a les exigències d'una democràcia moderna (art.11: «La lliure comunicació de pensaments i d'opinions és un dels drets més preciosos de l'home; tot ciutadà podrà parlar, escriure, imprimir lliurement, sense perjudici de respondre de l'abús d'aquesta llibertat en els casos determinats per la llei»).

L'objectiu primordial és la preservació del pluralisme dels corrents d'expressió socioculturals. S'aconsegueix si els ciutadans disposen de prou opcions com per a estar ben informats i poder triar lliurement. Per tal de vetllar pel compliment d'aquests principis constitucionals en matèria audiovisual, es va crear una autoritat independent, amb poder sancionador, cosa que no atempta contra el principi de separació de poders.

3.2.2 Els antecedents del CSA: l' AACA i la CNCL

A la dècada dels 80 es van crear una sèrie d'institucions en un intent de fer complir aquests objectius, sobretot gràcies a la preocupació de François Mitterrand per l'àmbit comunicatiu. L'any 1982, una llei acabava amb el monopoli radiotelevisiu i creava l'Alta Autoritat de la Comunicació Audiovisual, una autoritat administrativa independent del govern, per concedir l'explotació del

servei

de radiotelevisió. La seva missió era garantir la llibertat de comunicació audiovisual i la independència del servei públic radiotelevisiu, vetllar pel respecte a les funcions del servei públic i, dins d'aquest, pel respecte al pluralisme i l'equilibri de la programació, pel respecte a la persona humana, a la dignitat, l'adolescència, la defensa de la llengua francesa i la promoció de llengües i cultures regionals; fixar el dret de rèplica a les comunicacions del govern, la producció, la programació i la difusió de les emissions de campanya electoral, l'expressió de creences i pensaments, dels partits, els grups parlamentaris i les assemblees parlamentàries; determinar les modalitats del dret de resposta i informar sobre els plecs de condicions. Per a tot això, la llei li donava el poder de fixar les regles relatives a les emissions de les campanyes electorals, nomenar els administradors de les societats nacionals de programació, els membres dels consells d'administració dels organismes públics; autoritzar les ràdios locals privades i la radiotelevisió per cable; vetllar pel respecte als principis de la publicitat per les societats nacionals de programació i establir normes mitjançant recomanacions.

L'any 1986, una nova llei portaria al sector privat la televisió pública TF1 i crearia una institució que substituiria l'AACA. Així naixia la Comissió Nacional de la Comunicació i de les Llibertats (CNCL), definida com a «autoritat administrativa independent». Li corresponia vetllar pel respecte a la llibertat de comunicació audiovisual, la protecció de la infància i l'adolescència i per la defensa de la llengua francesa; garantir l'accés a una comunicació lliure, informar sobre els plecs de condicions i controlar la publicitat. Un bon nombre de disposicions d'aquesta llei li atribuïen facultats per a garantir el pluralisme intern en el sector públic audiovisual: afavorir l'expressió pluralista dels corrents d'opinió als programes de les cadenes públiques i, en particular, a les emissions d'informació política, a través de recomanacions amb caràcter obligatori. Garantia als grups polítics el lliure accés a la ràdio i la televisió pública durant les campanyes electorals. Reconeixement del dret de rèplica davant

de les declaracions o comunicacions del govern. Atribució a les taules de les Càmeres del control sobre la retransmissió en les emissores públiques dels debats parlamentaris. Atorgament d'un temps d'emissió en les cadenes públiques a les formacions polítiques amb grup parlamentari, organitzacions sindicals i professionals i a les principals religions. Exigència del respecte al principi d'igualtat.

Pel que fa a la garantia del pluralisme intern, la llei li reconeixia facultats per a dirigir recomanacions obligatòries durant les campanyes electorals. Definir obligacions específiques sobre honestat i pluralisme de la informació i dels programes. Imposar als concessionaris de les llicències l'obligació d'assegurar l'expressió lliure i pluralista de les idees.

3.2.3 El CSA

Competències i funcions

La llei 89-25 de 17 de gener de 1989 defineix el CSA com «una autoritat independent», mentre que la CNCL havia estat definida com «autoritat administrativa independent», cosa que comportava donar un pas endavant pel que fa a la independència respecte del govern, però sense arribar en sentit estricte a la independència total, encara que sí amb una notable autonomia orgànica i funcional.

Es tracta d'un òrgan col·legiat de nou consellers nomenats per sis anys, per decret del President de la República. Tres dels seus membres són designats pel President de la República (Cap de l'Estat a França), tres pel President del Senat i tres pel President de l'Assemblea Nacional.

Les seves competències s'estenen des de l'àmbit del sector públic fins al privat, penetrant en la seva programació i exercint facultats de reglamentació i sanció.

Àmbit: sector públic i sector privat. Facultats de regulació i sanció per tal de garantir la llibertat de comunicació audiovisual. Control de:

- pluralisme informatiu
- difusió i desenvolupament de la producció d'obres cinematogràfiques i audiovisuals
- defensa de la llengua francesa
- protecció de la infància i l'adolescència

- publicitat

Poder de sanció: requeriments, i sanció administrativa que pot traduir-se en:

- suspensió, reducció o rescissió de l'autorització
- imposició d'una multa
- obligació de difondre un comunicat
- obligar el transgressor a corregir durant el mes següent els excessos
- dirigir observacions públiques als consells d'Administració

Poder consultiu: informes demanats pels Presidents de l'Assemblea Nacional o del Senat, les Comissions parlamentàries, Comissió de la Competència i Govern.

Per a la seva tasca de garantir el pluralisme informatiu intern, derivada de la consideració dels mitjans de comunicació com a servei públic, aplica uns principis deontològics de referència:

1 Que un esdeveniment important sigui reflectit pels mitjans de comunicació:

- l'accés de les diferents candidatures durant les eleccions
- la retransmissió dels esdeveniments informatius d'interès general
- la transmissió de comunicacions governamentals.

El govern té dret a programar i difondre per ràdios i televisions públiques les declaracions i les comunicacions que consideri necessàries, que hauran de ser anunciades com a procedents del govern

- l'accés de sindicats, organitzacions empresarials, confessions religioses, etc. que tindran un temps mínim d'emissió
- l'accés de grups polítics sense representació parlamentària
- la limitació temporal de les intervencions en antena de les personalitats públiques

2 Que una personalitat afectada pugui donar el seu punt de vista en condicions d'audiència similars als altres:

- el reconeixement del dret de rèplica a les comunicacions del Govern, en les televisions i ràdios públiques. No hi ha una regulació ni de les causes ni dels subjectes legitimats ni del procediment,

sinó que per la pràctica, gràcies a denúncies, s'han anat configurant unes regles mínimes:

El dret de rèplica no coneix excepció o restricció

Les formacions polítiques que no pertanyen a la majoria i que tinguin representació a l'Assemblea Nacional disposaran d'un temps d'emissió equivalent, proporcional a la seva representació en l'AN, en unes condicions de programació equivalents a les de la declaració governamental

El CSA sol·licita als presidents de ràdios i televisions públiques una reserva del temps d'emissió, per una duració determinada, en un dia concret i en condicions de programació equivalents a les de la declaració governamental.

3 Presentació equilibrada i imparcial de la informació.

El CSA consensua amb les ràdios i televisions públiques la duració i els formats, el dia de la setmana i l'horari de les emissions d'expressió directa dels partits amb representació parlamentària i de sindicats i associacions professionals.

Les organitzacions són responsables de la concepció i la realització d'aquestes emissions, que se suspenden durant els períodes electorals.

El CSA no té com un dels seus objectius garantir l'accés de les minories, perquè la legislació francesa no parla de minories, sinó de persones que tenen els drets universals reconeguts per a tothom. Pel que fa a les religions, els diumenges hi ha 3 hores d'emissió per a totes les confessions (budisme, islamisme, judaisme, protestantisme, ortodoxa i catòlica) a TF2 i a Ràdio France, en proporció al número de practicants, segons les dades del Ministeri de l'Interior.

La regla dels tres terços

El tradicional recel per la parcialitat de la informació política dels mitjans de comunicació públics, històricament sotmesos a les directrius governamentals o als seus intents de manipulació, ha fet que el CSA s'hagi convertit en el garant del pluralisme en la informació política. La llei 94-88 d'1 de gener de 1994 el facultava per a «comunicar, cada mes, als Presidents de cada Càmera i als responsables dels diferents partits polítics representats al Parlament, l'extracte dels temps d'intervenció de les

personalitats polítiques als diaris i els butlletins informatius, i en la resta dels programes».

Aquesta innovació implicava la introducció d'un mecanisme concret de control de la informació política, i en comportava la delimitació. El control s'estenia als mitjans de comunicació audiovisuals privats.

Tanmateix, aquest control no es pot considerar una garantia ferma de pluralisme, sinó que més aviat s'entén que la publicitat de la mediació del temps pot tenir un efecte dissuasiu dels abusos en la informació. Des del punt de vista material, els abusos han estat superats gràcies a la regla dels tres terços, que representa el repartiment del temps de paraula, de forma igual, per terços, entre el govern, la majoria parlamentària i l'oposició parlamentària. Aquesta regla roman vigent des de 1969, quan el Consell d'Administració d'ORTF dirigí una directriu als responsables de la ràdio pública perquè repartissin els temps segons la regla esmentada. A partir de 1981, ha conegut una expansió pacífica dins del paisatge informatiu audiovisual francès, implicant tant la ràdio com la televisió, pública i privada.

Enfront de la vulneració de la regla, el CSA té la capacitat de recomanar al mitjà de comunicació transgressor que rectifiqui els excessos durant el mes següent, iniciar un expedient sancionador o dirigir observacions públiques comminatòries al corresponent consell d'administració.

Els avantatges de la regla dels tres terços es poden concretar en tres:

1. Ha significat el sometiment dels mitjans privats també a la lògica del pluralisme intern
2. Ha comportat el reconeixement d'un estatut rellevant per al CSA
3. Ha permès crear un mecanisme que, més o menys satisfactori, és objectiu i tradueix les diferències entre majoria i minoria de manera que es pugui informar clarament l'opinió pública

Mentre, les seves deficiències es deriven del caràcter merament objectiu i quantitatiu del mecanisme:

1. Les intervencions del President de la República queden excloses del còmput, quan en realitat pertany a un partit i les seves declaracions, normalment, aniran

en consonància amb la seva línia política

2. Queden fora les intervencions mediàtiques dels partits sense representació parlamentària

3. No es té en compte el sentit de les intervencions de les personalitats polítiques, sinó que es presumeix que les que provenen de la majoria seran de suport al govern, i les que no, a l'oposició

4. En relació amb el punt 3, l'absència de contextualització del sentit de les intervencions pot donar pas a situacions absurdes. Per exemple, quan va morir François Mitterrand, el temps de les personalitats del Partit Socialista va superar el límit, donant pas a una sanció, quan les aparicions no contenien missatge purament polític, sinó adreçat a la figura del que havia estat President de la República.

L'actuació del CSA en període electoral

La campanya oficial radiotelevisada és un element important de la democràcia, per l'espai de lliure expressió que ofereix a formacions polítiques, llistes o candidats.

La legislació electoral regula tot allò referent a la propaganda i publicitat electoral, com també a la informació electoral per tal de garantir el pluralisme i la igualtat d'oportunitats.

La legislació francesa apodera al CSA perquè intervingui en la regulació del pluralisme informatiu durant les eleccions. Així, la llei estableix que les emissions publicitàries de caràcter polític estan prohibides, i que el CSA fixarà les regles relatives a la producció, la programació i la difusió de les emissions en campanya electoral en les societats nacionals de programació, i que podrà dirigir recomanacions als concessionaris de serveis de comunicació audiovisual.

El pluralisme en les emissions de la campanya electoral oficial es manifesta en l'atribució en les ràdios i les televisions públiques d'un temps d'antena per a cada partit polític segons les peculiaritats de cada campanya (presidencials, generals, europees, etc.), i en la facultat del CSA per a fer recomanacions als mitjans audiovisuals públics i privats, a més de les seves competències de vigilància i control.

És aquesta institució qui fixa les condicions

de producció, de programació i de difusió de les emissions de la campanya electoral, en col·laboració amb la SFP (Societat Francesa de Producció), Radio France, els difusors, TDF (Teledifusió de França) i els partits polítics, que han de ser informats dels mitjans tècnics que tenen a la seva disposició per tal de fer les seves emissions, que són iguals en cada difusor, però en horaris de programació diferents per afavorir la complementarietat.

L'ordre d'emissió dels espais dels partits es fa per sorteig, i els resultats es publiquen en el Diari Oficial. A més, el CSA fa un informe setmanal sobre el temps d'antena i de paraula de cada formació política, i respon a les queixes que hi ha sobre el respecte del pluralisme.

En general, les recomanacions del CSA distingeixen entre la cobertura informativa de l'actualitat no vinculada a la campanya, de la que sí ho està. En la primera, s'ha de respectar la regla dels tres terços, mentre que en la segona, el que es demana és el respecte d'un equilibri informatiu entre els candidats i els partits polítics que hi participen. La noció d'equilibri vol dir que hi haurà diferències admeses entre les formacions representades a l'Assemblea Nacional, i entre elles i les no representades. Això significa que es donarà un temps igual d'antena a la majoria i a l'oposició de l'Assemblea que surt, respectant a l'interior d'aquestes dues categories la importància dels grups parlamentaris que hi són.

De la mateixa manera, les formacions que tenen representació, disposaran de més temps que les que no en tenen.

Per a les eleccions presidencials, el codi electoral imposa una estricta igualtat de tractament dels candidats.

No hi ha cap regla que reguli els mesos precedents a la campanya oficial, però el CSA fa recomanacions on adverteix que els principis del pluralisme seran vigilats de manera més rigorosa. Aquest «rigor» es tradueix en un control mensual de la regla dels tres terços, edició per edició, per tal d'observar el context informatiu, i en la medició també del temps de les personalitats de formacions no representades al Parlament. A més, es comptabilitza el temps

d'antena global, no només el de paraula, és a dir, també com es presenta la informació de les activitats públiques dels candidats, els comentaris, que els candidats siguin filmats, entrevistats i presentats de forma equilibrada. Tanmateix, no s'inclouen els editorials polítics sobre l'actualitat de la campanya, els editorials crítics d'alguns candidats o les anàlisis comparatives.

El temps de paraula permetrà mesurar l'expressió efectiva d'un candidat, i el temps d'antena afectarà el conjunt del tracte editorial sobre un candidat.

La novetat més important que aporta el CSA per tal de garantir el pluralisme informatiu és l'organització de debats electorals televisats. D'acord amb els candidats, organitzen el debat, fent de mediador entre les televisions i els candidats.

La vulneració dels principis sobre el tractament informatiu de les eleccions té importants conseqüències que el CSA recorda a ràdios i televisions abans de les eleccions. Per exemple:

- la difusió de declaracions difamatòries, falses, injurioses o que aporten elements nous a la polèmica electoral en data o condicions que impossibiliten la resposta pot manipular el sufragi i comportar-ne l'anul·lació

- Pel que fa a les ràdios d'opinió, es recorda que el suport exclusiu o massiu a una llista o un candidat podrà comportar l'anul·lació del sufragi

- Les despeses corresponents a la realització de les emissions poden considerar-se despeses electorals i integrar-se en el compte de campanya del candidat.

El pluralisme i les noves modalitats d'avaluació per part del CSA

Les principals novetats introduïdes a la reunió plenària del CSA del 8 de febrer de 2000 pel que fa a l'estudi del pluralisme als mitjans audiovisuals són:

- Es comptabilitzarà també el temps de les formacions sense representació parlamentària.

- A més de la valoració quantitativa, d'acord amb els responsables de les cadenes de televisió i dels partits polítics, han introduït indicadors qualitatius a fi d'analitzar el temps de les intervencions dins del context de l'actualitat i de les condicions

generals de la programació.

- S'ha de respectar l'equilibri entre els temps d'intervenció del Govern, l'oposició, la majoria i les formacions polítiques sense representació parlamentària. En general, el temps global de l'oposició no pot ser inferior a la meitat del temps global del Govern i la majoria parlamentària.

a Pluralisme i llibertat de comunicació

La llei de 30 de setembre de 1986 sobre la llibertat de comunicació diu: «La comunicació audiovisual és lliure». També fixa límits a la llibertat de comunicació, i s'inclou una referència pe que fa al cas «del caràcter pluralista de l'expressió dels corrents d'opinió i pensament», que el CSA està encarregat de vetllar. Aquest principi és una garantia de l'exercici de la llibertat de comunicar.

El Consell Constitucional també l'ha subratllat, fent referència al valor constitucional del principi: «Considerant que el pluralisme dels corrents d'expressió sociocultural és en si mateix un objectiu de valor constitucional; que el respecte d'aquest pluralisme és una de les condicions de la democràcia, que la lliure comunicació dels pensaments i les opinions, garantit per l'article 11 de la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà de 1789, no serà efectiu si el públic al qual s'adrecen els mitjans de comunicació audiovisual no disposen, tant dins del sector públic, com del privat, de programes que garanteixen l'expressió de tendències de característiques diferents dins del respecte de l'imperatiu d'honestetat de la informació; que, en definitiva, l'objectiu és que l'audiència i els teleespectadors que són els destinataris essencials de la llibertat proclamada per l'article 11 de la Declaració de 1789 puguin exercir llur lliure elecció sense que els interessos privats ni els poders públics puguin substituir les seves decisions, ni convertir-les en objecte de mercat».

El pluralisme intern vol dir que l'operador asseguri al si dels seus programes l'equilibri i la diversitat dels punts de vista i les opinions.

b El CSA i el pluralisme intern

El CSA té una intervenció directa sobre el respecte

del principi del pluralisme intern de dues formes:

- Les queixes rebudes per part de personalitats polítiques, associacions, teleespectadors, etc., des del punt de vista polític o no
- Definició de la manera que aprecia el respecte del pluralisme intern i els mètodes que fa servir per vetllar-lo

Dins dels corrents de pensament i d'opinió, el pluralisme intern té un lloc particular: la democràcia reposa sobre l'exercici del sufragi universal al qual concorren els partits i els grups polítics.

c La regla dels tres terços ara

La importància que ha rebut el pluralisme intern ha conduït les instàncies de regulació a recolzar-se sobre una referència quantitativa predefinida: la regla dels tres terços, és a dir, un terç del temps de paraula per al govern, un terç per a la majoria parlamentària i un terç per a l'oposició parlamentària.

Conscient del seu caràcter rígid, el CSA s'ha decidit a definir noves maneres d'avaluació del pluralisme, escoltant les formacions polítiques i els responsables de les cadenes de televisió.

En resum, el CSA ha arribat a la conclusió que és necessària una aproximació quantitativa, que permeti donar compte de l'accés als mitjans de comunicació, però afegint una dimensió qualitativa, per a la qual s'ha de comptar amb uns indicadors fiables.

Com que el repartiment del temps de paraula preestablert sobre una base estrictament aritmètica entre les quatre categories ja explicades no és necessària, s'aposta més per una avaluació tenint en compte l'equilibri.

d Les noves modalitats d'avaluació del pluralisme El principi de referència

Els editors han de respectar un equilibri entre els temps d'intervenció dels membres del govern, els de la majoria parlamentària, els de l'oposició i els de les formacions polítiques no representades al Parlament.

Excepte per qüestions justificades per l'actualitat, el temps d'intervenció de l'oposició no pot ser inferior a la meitat del temps d'intervenció conjunta del govern i la majoria. Hi ha dues excepcions: les ràdios d'opinió

i els programes que no tracten l'actualitat política de manera directa.

Als programes de difusió local o regional, es tindran en compte els equilibris polítics locals i regionals.

Els indicadors d'avaluació del pluralisme en les cadenes nacionals hertzianes

El CSA ha definit una sèrie d'indicadors que els permetin analitzar els continguts tenint en compte la realitat.

▪ El temps d'antena. Per als subjectes polítics, econòmics o socials que contribueixen a la formació de l'opinió, s'ha d'entendre com «temps d'antena» la totalitat del temps dedicat al subjecte, tant les seves intervencions directes, com el temps en què se'n parla. Això permet saber el pes d'un subjecte en l'actualitat.

▪ El temps de paraula. És només el temps en què una personalitat parla. Es comptabilitza el de tots els subjectes que hi apareixen, no només els polítics (també els membres d'organitzacions sindicals i professionals, associacions, etc.), la qual cosa permet comprendre millor el respecte del pluralisme, més enllà de l'estrictament polític.

El temps de paraula dels polítics s'inclou dins de les quatre categories esmentades abans (Govern, majoria, oposició i formacions polítiques no representades al Parlament), i s'aplica el principi d'equilibri ja definit.

▪ L'audiència del temps de paraula. És important per a apreciar les condicions «d'exposició» sobre les quals ha estat difosa la intervenció, perquè l'audiència varia segons l'edició del telenotícies. Aquests diferents indicadors permeten al CSA saber qui ha parlat, sobre quin tema, durant quan de temps i davant de quina audiència.

▪ El ritme d'apreciació del respecte del pluralisme. Cada mes el CSA comunica als presidents de cada Cambra i als responsables dels partits representats al Parlament els informes sobre els temps d'intervenció de les personalitats polítiques. S'hi inclouen els resultats del trimestre, per tal de veure la repercussió d'esdeveniments extraordinaris d'actualitat d'un mes determinat.

Els informes per als magazins i la resta de programes informatius no diaris serà semestral.

La clau és que amb els criteris nous es pot saber qui ha parlat, sobre quin tema, quan de temps i davant de quina audiència.

El CSA ha començat recentment a fer experiments d'anàlisi de les imatges televisives. Per a això hi ha dos observadors diferents per a cada seqüència, i un observador que dirimeix, si no coincideixen les opinions. Encara que té un elevat grau de subjectivitat, no hi ha hagut protestes ni dels mitjans de comunicació ni dels partits polítics pels resultats, ja que prèviament s'havia establert un consens entre els seus representants i el CSA pel qual tant els partits com els mitjans de comunicació acceptaven que el CSA és una autoritat independent i neutral que segueix aquests principis d'independència i neutralitat en l'elaboració dels seus treballs, per la qual cosa els resultats, encara que tinguessin un component subjectiu, es donarien com a vàlids perquè es pren com a punt de partida la idea que subjectivitat no és sinònim de parcialitat.

Treballs

a Enregistrament

Es registren les 24 hores de programació de totes les cadenes, però només s'analitzen les cadenes hertzianes. La resta de mitjans de comunicació (cable, locals, desconnexions locals i ràdios) fan ells mateixos un informe sobre el temps, i de tant en tant comproven que coincideix visonant les cintes.

El treball de revisió dels programes i la introducció de les dades a l'ordinador es fa sobre un pla prèviament establert pel cap de servei, que decideix el que s'ha de visionar de tota la programació, és a dir, allò on pugui haver-hi alguna cosa interessant per a l'avaluació del pluralisme polític, sobretot.

Diàriament, es fa l'anàlisi dels Telenotícies, dels magazins d'informació i altres programes diaris, i setmanalment, la de les emissions no diàries.

Fitxes

a) Finestra d'emissions

- Cadena
- Núm. de la cinta
- Tipus de programa
- Data

- Hora inici
- Hora final
- Títol
- Franja horària
- Duració total
- Llistat de personatges que hi intervenen:
 - .Nom i cognom
 - .Si parlen directament o no
 - .Classificació (càrrec que ocupen, per què són importants)
 - .Partit, associació, etc., que representen
 - .Si formen part del Govern, de l'oposició o de la majoria
 - .Temps total de la seva intervenció

b) Finestra de seqüències

- Inici
- Fi
- Duració
- Si és intervenció directa d'un personatge polític o no ho és
- Tema de la notícia (primer es fa un llistat de notícies importants del dia, i només s'ha de posar el número, perquè ja està codificat. Si hi ha alguna nova que no apareix als diaris, s'hi afegeix)
- Àmbit (està codificat)
- Resum
- Reportatge o directe (plató)

Comptabilitzen també les intervencions de la gent del carrer i de polítics estrangers que parlen de política francesa, però no s'inclouen en la regla dels 3 terços.

A les emissions locals i regionals se'ls demana que es respecti l'equilibri dins d'aquests àmbits.

b Anàlisi

Hi ha una comissió de pluralisme, que es reuneix una vegada al mes, composta per:

- 2 consellers
- el conseller específicament encarregat del pluralisme i del respecte dels principis ètics de la informació
- 1 representant del servei jurídic
- cap del departament de programes
- una persona especialitzada en pluralisme i deontologia.

El conseller encarregat del pluralisme fa

les conclusions mensuals després de la reunió de la comissió, seguint les pautes marcades, però és l'assemblea plenària del CSA qui pren les decisions definitives.

c Informes

Les dades s'envien mensualment als Presidents de les Cambres de l'Assemblea i als responsables dels partits polítics, amb els resultats dels dos mesos anteriors. També es fa un informe semestral per a les emissions no diàries, i un informe anual.

Mitjans humans i tècnics

a Humans

Hi ha vuit persones encarregades del visionat de les cintes. Durant el període electoral, un mes i mig, aproximadament, el número d'observadors i analistes augmenta fins als 15 per abastir tota la programació de contingut polític que envaeix les ràdios i les televisions. La majoria són estudiants de Dret, Ciències Polítiques, Comunicació, etc., que treballen una mitjana de quatre hores al dia.

Els analistes polítics són cinc, però només dos poden verificar i introduir en la fitxa el nom, el tema, i la resta de característiques de la intervenció.

El cap de servei és qui decideix allò que s'ha d'analitzar i distribueix el treball entre els observadors i els analistes.

b Tècnics

Fan servir 48 vídeos i 1000 cassetts de 4 hores cada mes. Un telenotícies de 30 minuts necessita una hora i mitja de treball. Ho graven tot dues vegades.

4 Propostes per a un model d'anàlisi del pluralisme

4.1 Enregistrament

Gravació de les franges horàries de migdia i vespre –les de més audiència– de les cadenes hertzianes obertes, estatals i depenents de la CCRTV (TV3), Canal + i BTV. En principi, els programes que poden tenir una repercussió important pel que fa al pluralisme tant polític com social es troben en aquestes franges horàries, i més concretament:

TV3:

13'55-14'20 h (informatius)
14'30-15'30 h (informatius)
20'30-21'15 h (informatius)
23'25-01'00 h (La Cosa Nostra. Magazín)

Canal 33:

22'00-22'20 h (informatius)

BTV:

13'35-14'30 h (informatius)
14'30-21'00 h (magazín)
21'30-22'00 h (informatius)

TVE:

13'35-14'30 h (informatius)
15'00-16'00 h (informatius)
21'00-22'00 h (informatius)

La 2:

20'00-21'00 h (informatius)
22'00-22'30 h (informatius)

Antena 3:

15'00-16'00 h (informatius)
16'30-19'30 h (Sabor a tí. Magazín)
21'00-22'00 h (informatius)

Tele 5:

14'30-15'30 h (informatius)
20'30-21'30 h (informatius)
21'30-22'00 h (El Informal. Sàtira d'actualitat)
23'30-02'00 h (Cròniques marcianas. Programa contenidor)

Canal +:

14'55-15'00 h (informatius)
20'00-21'00 h (Lo + Plus. Magazín)
21'30-21'55 h (informatius)

Cada setmana es farà el pla del que s'ha d'enregistrar, tenint en compte la graella i les diferències en la programació diària i dels caps de setmana.

4.2 Equip

a: Cinc observadors/es de les cintes: treballen sobre un planning prèviament establert. Omplen els camps de la base de dades.

b: Un/a analista:

- verifica les dades
- aprofundeix en la valoració inicial
- aporta les primeres conclusions.

c: Un/a cap d'avaluació del pluralisme:

- decideix quins programes s'analitzen
- organitza el treball dels que visionen les cintes i dels analistes
- supervisa les conclusions

d: Comissió del pluralisme. Està composta per:

- el president del CAC
- el/la conseller/a encarregat/da del pluralisme
- el/la cap d'avaluació del pluralisme
- un/a analista

Fa les conclusions definitives dels informes que es fan públics.

4.3 Base de dades

Es farà una diferenciació entre les cadenes estatals, i les seves desconexions, les depenents de la CCRTV (TV3), i les locals, per tal de poder fer l'anàlisi posterior tenint en compte les desigualtats de temps d'aparició dels personatges polítics en unes i altres, com a conseqüència del fet que la perspectiva varia pel diferent àmbit territorial segons l'interès que hi tenen, la qual cosa fa que als mitjans estatals els polítics locals tindran una representació inferior en relació amb els mitjans autonòmics, locals, i fins i tot en les desconexions de les cadenes estatals.

a: Part de les emissions:

- cadena
- núm. d'identificació de la cinta
- títol del programa
- àmbit temàtic
- gènere programa: Informatiu, informatiu no diari, magazín, debat, concurs, varietats, contenidor, d'entrevistes
- data
- horari (franja horària): horari d'inici i de final
- duració total del programa
- temes que es tracten
- personalitats que hi intervenen:
 - .Nom i cognom
 - .Classificació (càrrec que ocupen, per què són importants)
 - .Pertinença: partit, associació, etc., que representen
 - .Tema/temes de què parlen
 - .Si parlen directament o no

.Temps global dedicat en el programa

b: Part de les seqüències de les emissions

b.1: Informatius:

- ordre de la notícia (Criteris de jerarquització de la informació als Telenotícies)
- hora d'inici
- hora de final
- duració
- tema de la notícia (partint d'un llistat elaborat prèviament a partir del diaris) Se'n poden afegir més
- àmbit geogràfic o polític
- àmbit temàtic general
- breu descripció de la notícia, amb paraules clau
- qui parla:
 - sobre què parla. Quan parli d'un tema i no d'una persona, el protagonista serà ell mateix
 - sobre qui parla (protagonista). Quan parli d'un altre, ell és l'orador, i l'altre el protagonista
 - temps que parla l'orador:
 - si ho fa sobre un tema, el temps total es comptabilitza per a ell
 - si ho fa sobre una altra persona, el temps global es comptabilitza per a ell, però també es remarca el temps dedicat al protagonista.
 - temps del protagonista:
 - temps que el locutor en parla
 - temps en què el protagonista parla directament
 - si és una cita indirecta mitjançant un off o del periodista en plató o una intervenció directa
- avaluació global de com ha estat tractat el tema o el protagonista: si és molt positiu (2), positiu (1), neutre (0), negatiu (-1), molt negatiu (-2). Es tenen en compte els elements purament textuals, el que es diu expressament.

b.2: Magazins i informatius no diaris. Divisió per blocs.

- ordre del bloc
- per a cada bloc:
 - hora d'inici
 - hora de final
 - duració
 - tema/temes tractats en cada bloc. Breu descripció i àmbit temàtic general a què correspon
 - qui parla:
 - sobre què parla. Quan parli d'un tema i no d'una persona, el protagonista serà ell mateix

-sobre qui parla (protagonista). Quan parli d'un altre, ell és l'orador, i l'altre el protagonista

-temps que parla l'orador:

-si ho fa sobre un tema, el temps total es comptabilitza per a ell

-si ho fa sobre una altra persona, el temps global es comptabilitza per a ell, però també es remarca el temps dedicat al protagonista.

-temps del protagonista:

-temps que el locutor en parla

-temps en què el protagonista parla directament

-si és una cita indirecta mitjançant un off o del periodista en plató o una intervenció directa

-avaluació global de com ha estat tractat el tema o el protagonista: si és molt positiu (2), positiu (1), neutre (0), negatiu (-1), molt negatiu (-2). Es tenen en compte els elements purament textuais, el que es diu expressament.

b.3: Entrevistes

-protagonista:

-sobre què parla: temes i àmbit temàtic general a què correspon

-sobre qui parla. Quan fa referència a un altre personatge, el temps que li dedica es comptabilitzarà per a aquest.

-temps que l'orador parla d'ell

-temps en què el protagonista parla directament

-temps que parla l'orador:

-si ho fa sobre un tema, el temps total es comptabilitza per a ell

-si ho fa sobre una altra persona, el temps es comptabilitza per al protagonista.

-avaluació global de com ha estat tractat el protagonista: si és molt positiu (2), positiu (1), neutre (0), negatiu (-1), molt negatiu (-2). Es tenen en compte els elements purament textuais, el que es diu expressament.

c: Llistats

c.1: Àmbit geogràficopolític de la informació

-Internacional

-Estat

-Autonòmic

-Local

Cal tenir en compte les peculiaritats polítiques de l'Estat espanyol. Per tal de classificar a quin àmbit

geogràficopolític correspon la informació es tindrà en compte, per aquest ordre, qui parla (si és un representant d'institucions internacionals –supranacionals, estatals, autonòmiques o locals–) i sobre què parla, l'àmbit territorial al qual afecta més el tema. Només es posa en les informacions polítiques.

c.2: Àmbit temàtic general

Es fa una codificació dels temes generals dins dels quals s'inclou el total de la informació, per afavorir la recerca posterior de les dades que ens interessin.

Economia

Ocupació

Borsa

Comerç

Hisenda

Indústria

Mitjans de comunicació i telecomunicacions

El camp

Medi ambient

Ciència i bioètica

Educació

Art i cultura

Política lingüística

Societat i costums

Crònica política

Activitats i dinàmica dels partits polítics

Eleccions

Institucions polítiques i administració pública

Defensa i forces de seguretat

Seguretat Social i benestar social

Sanitat

Política exterior i relacions internacionals.

Unió Europea

Terrorisme

Violència domèstica

Droga

Justícia

Fets i gent

Drets humans i civils

Racisme i xenofòbia

Immigració

Igualtat d'oportunitats. Paritat.

Voluntariat i solidaritat

c.3: Personatges

Llistat de personatges polítics, representants

d'organitzacions sindicals i professionals, associacions, món de la cultura, etc.

S'ha d'indicar el nom i el cognom (o pseudònim) i la seva pertinença. Se'n podran afegir i aparèixer de nous.

Un apartat dedicat a persones del carrer, anomenat «ciutadans».

Els membres del govern o personalitats que desenvolupen funcions oficials s'inclouran com a membres del govern o la institució que representen, si són independents, és a dir, si no tenen militància reconeguda en cap partit polític. Però si en tenen, en totes les declaracions que ho facin en funció del seu càrrec, computaran com a membres del partit on militen. També aquelles que ho facin en funció del seu càrrec però en les quals es dediquin a exposar elements del programa del seu partit o a fer balanç de gestió.

Quan una personalitat política parla de temes no polítics, s'haurà de diferenciar el tipus de programa on ho fa, i el contingut del programa, és a dir, si es refereix a un tema d'actualitat social, esportiva, etc.

Fins i tot quan parli de la seva vida, per tractar-se d'una entrevista més aviat personal, es computarà com a temps del partit, perquè en definitiva ven una imatge política que beneficia el seu partit.

4.4 Anàlisi

La quantitat de temps no és un indicador suficient per a saber si l'aparició en antena (directament o indirecta) beneficia o perjudica un plantejament determinat, o si el tractament ha estat equilibrat des del punt de vista del pluralisme i la justícia, perquè intervenen uns elements subjectius que també s'han de tenir en compte, com:

- la selecció de les notícies (si es parla de coses que han estat considerades notícia per la majoria dels mitjans, o no).
- la franja horària en què apareixen, per veure davant de quina audiència s'ha emès
- tant la selecció com la qualitat d'imatges i talls de veu
- l'ordre de la notícia dins del programa. La prioritització de les notícies, si apareix o no al sumari
- qui parla sobre un personatge o un tema, perquè tothom no té la mateixa influència sobre l'opinió pública

-si es diferencia entre informació i opinió

-la presentació que fa el periodista o el programa en conjunt d'un tema o un personatge, i les connotacions que pot tenir la seva actitud.

La condició per què una informació sigui justa, com ja hem dit, és que sigui al més completa possible, que tingui un tractament equilibrat i que respecti els principis bàsics de l'ètica i la deontologia professional, la qual cosa es concreta en una sèrie de consideracions que s'han de tenir en compte a l'hora de valorar els nivells de pluralisme, com ara:

La representació equilibrada dels diferents punts de vista

La informació ha de ser plantejada de manera multiperspectiva: presentar cada matèria d'actualitat a partir de les aportacions de tots els punts de vista implicats, fins i tot si no són d'aquells privilegiats que normalment hi tenen accés.

Es planteja la discussió sobre si cal fer-ho en l'elaboració de cada informació, o si s'ha de fer en la línia informativa de cada cadena de televisió, sobretot perquè la cura en el tractament neutral de la informació pot posar en perill l'agilitat del treball periodístic. D'altra banda, és difícil saber quina és la incidència relativa de cada font potencial sobre un tema, i encara que es pogués establir, no seria fàcil decidir com s'ha de plasmar això en la informació televisiva.

Per això, pensem que l'equanimitat és un objectiu que s'ha d'aconseguir en el conjunt de la programació i, sempre que sigui possible, a cada emissió, especialment quan es tracta d'una emissió única dedicada a un gran tema, per tal que l'espectador se'n pugui formar el propi judici.

S'ha de contemplar la possibilitat que les persones afectades per una informació tinguin accés als mitjans de comunicació per expressar el seu punt de vista. La legislació espanyola, en la LO 2/84, regula el «dret de rectificació», és a dir, el dret que té la persona afectada de disposar d'un temps d'emissió per a donar la seva versió quan creuen que la informació és inexacta, o quan afecten assumptes com l'honor, la intimitat, la pròpia imatge, etc. No es tracta doncs, de polemitzar o rectificar opinions, perquè són

subjectives i no tenen el límit de la veracitat. Per tant, només és exigible en les informacions de fets. Segons la STC 168/86: «La inserción de la réplica sólo procede en la medida en que se pretenden rectificar hechos, no opiniones, y cuando los hechos publicados afecten perjudicialmente a los intereses del demandante aludido por la información». A més, és un dret compatible amb l'exercici d'altres accions penals o civils.

Tanmateix, el dret de totes les persones a expressar la seva opinió en aquelles informacions que les afecten, és reconegut en les televisions públiques d'altres estats, com Anglaterra, on l'anomenen «dret de rèplica», i que nosaltres anomenarem «dret al debat». Aquest dret té una relació directa amb l'equitat dels plantejaments periodístics, ja que consisteix a contraposar una opinió a les que ja han estat difoses anteriorment, quan es cregui que pot aportar una visió diferent sobre el tema.

És difícil saber com s'ha d'administrar el deure de l'equitat, com especificar en quin moment un determinat punt de vista ha quedat tan clarament marginat que s'hagi d'atorgar, a les persones que el sostenen, el dret a difondre'l.

A banda de les possibles regulacions legals, inexistents avui en dia, cada mitjà i els seus professionals han d'assumir l'atenció de les reclamacions que es considerin justes, si els continguts emesos són inadequats, poc rigorosos o injustos perquè manca el punt de vista d'algun dels implicats. Per això, si els mitjans no admeten aquestes reclamacions, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, atenent a les queixes, s'hauria de pronunciar sobre si cal donar-los un temps, en unes condicions d'audiència i programació similars a les de l'emissió original, per tal que aquest dret es faci efectiu.

Pluralisme polític

La pugna política en democràcia cada volta es juga més als mitjans de comunicació, atès que els partits polítics elaboren els seus missatges pensant en els espectadors del circ audiovisual. Per això s'han de fixar unes regles que en controlen el temps i com hi apareixen.

És necessari seguir el criteri d'equilibri en les aparicions dels polítics als espais informatius, si no dins d'un mateix programa o peça informativa, sí en un període de temps relativament curt, de manera que el resultat final guardi relació de proporcionalitat amb la representació parlamentària o el pes específic de cada partit.

De la mateixa manera, caldria facilitar l'accés als mitjans de comunicació als grups polítics sense representació parlamentària i a persones independents, relacionades amb el món de la política.

Pluralisme social

Els partits polítics solen tenir un accés privilegiat als mitjans de comunicació, més que altres grups socials i culturals que poden fer pressió sobre les polítiques i els programes dels seus representants polítics, per això cal facilitar-los també l'accés als mitjans de comunicació en les mateixes condicions.

La màxima intensitat del contrast es dona quan hem de plantejar-nos les actituds de la societat respecte als grups socials més desfavorits (com per exemple, les minories nacionals, culturals, lingüístiques, religioses i ètniques; les dones; els minusvàlids; la gent gran; els homosexuals, etc.).

En aquest sentit hi ha dos problemes: la forma amb què són tractats i la dificultat que tenen per accedir als mitjans de comunicació amb igualtat amb altres grups socials.

El seguiment professional dels codis deontològics A l'hora de fer una anàlisi del pluralisme polític i social als mitjans audiovisuals s'hauran de valorar tots aquests elements que tenen incidència en la percepció que els teleespectadors puguin tenir de l'actualitat, i també dels posicionaments dels personatges públics davant seu.

Com que hi ha una sèrie de documents d'autoregulació i deontologia professional, tant a l'Estat espanyol com fora, (ja tractats al punt 2) que parlen del concepte de pluralisme i dels principis que han de seguir els professionals per tal d'informar d'una manera correcta des del punt de vista ètic, l'anàlisi qualitativa es farà estimant l'adequació que s'hi faci en la tasca quotidiana dels periodistes. Es tindrà en compte si:

- Els conductors dels programes i presentadors:
 - .comuniquen la informació i donen les claus d'interpretació
 - .limiten l'expressió de les seves opinions
 - .tenen cura en l'ús del llenguatge per tal de no donar la impressió de parcialitat, i eviten paraules amb connotacions emotives
- L'entrevistador:
 - .es manté imparcial
 - .formula preguntes semblants a les que faria un telespectador ben informat, traslladant el que podrien ser els sentiments del públic, però no manifestant-los com a propis
- En l'enregistrament de la imatge la càmera se situa en equivalència als punts de vista de les persones presents en un determinat esdeveniment.
- En el muntatge de les notícies s'ha d'intentat no deixar de banda cap element que pugui donar una imatge incompleta del que ha passat. És a dir, si s'ha tractat de fer una exposició clara i succinta que reflecteixi de manera justa i honesta, sense distorsions, el que els reporters han vist i sentit, i s'ha tingut en compte que els telespectadors són molt diversos, i fer una lectura d'allò més asèptica, per tal d'evitar descodificacions aberrants.
- .Si els talls de veu han estat seleccionats i contextualitzats de manera que no es desvirtuï el que diu la persona.
- .Si han aparegut tots els punts de vista implicats i les imatges que puguin ajudar a entendre millor la qüestió, de manera que el producte final doni una visió imparcial que s'assembli al més possible a l'esdeveniment real.
- Hi ha una representació equilibrada dels diferents punts de vista
- Se segueixen les pautes sobre pluralisme polític i social marcades pels codis d'autoregulació i deontològics ja esmentats.

4.5 Informes

Es faran mensualment, per als programes diaris, i trimestralment, per als programes no diaris. A banda del temps global dels personatges representatius, i del de les associacions, partits polítics, govern, religions, etc., s'hi ha de poder extraure informació creuada sobre:

- temps global
- temps que han parlat directament
- temps que han parlat d'ells
- la mitjana de l'avaluació general
- per franja horària
- per àmbit geogràficopolític
- àmbit temàtic general
- per dates
- per cadena (diferenciació entre tipus de cadena)
- per temes
- per gèneres

Segons aquestes dades creuades, s'elaboren les conclusions generals sobre si hi ha hagut equilibri en el tractament de les informacions.

En període electoral, es farà un informe diari només quantitatiu, des del dia que es convoquen les eleccions, fins que se celebren.

Temes Especialment Rellevants (TER)

Quan hi hagi un tema d'especial rellevància per la seva incidència social, política o de qualsevol altra mena, com van ser els successos d'El Ejido, que comporten un tractament més divers i ampli que la resta de notícies, se'n farà un seguiment individualitzat.

Seguint el model general, es farà una anàlisi més exhaustiva del tema en qüestió tant als programes informatius, com en altres programes no diaris, per tal de comprovar que hi ha hagut una presència equilibrada dels diferents punts de vista, com a indicatiu de pluralisme, parant atenció sobretot en el temps que han tingut per a donar les seves opinions els implicats, davant quina audiència (franja horària), en quin context programatiu, en quins tipus de programes, i segons les cadenes. **P.S.M.**